

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

PEDAGOGIKOS FAKULTETAS

KATECHETIKOS KATEDRA

Vilda Paukštė

**DVASINĖS PAGUODOS KANČIOJE BE KALTĖS
MODELIS JOBO KNYGOJE**

Dvasinio konsultavimo studijų programos magistro baigiamasis darbas

Klaipėda, 2012

Turinys

ĮVADAS	3
1. EGZISTENCINIAI KLAUSIMAI JOBO KNYGOJE	5
1.1. Jobo knygos užrašymo kontekstas.....	5
1.2. Jobo knygos struktūra ir turinio tematika.....	6
2. KANČIA ŽMOGAUS GYVENIME	9
2.1. Žmogaus kančios siejimas su kalte.....	9
2.1.1. Nuodėmė kildinanti kančią.....	9
2.1.2. Ar Jobas kenčia be nuodėmės?.....	12
2.2. Žmonės be tikėjimo į Dievą – egzistencinėje beprasmybėje kančios akistatoje.....	13
2.3. Krikščionies kančios įprasminimas	15
2.3.1. Tikintis į Dievą žmogus – tikėjime įprasminęs kančią	20
2.3.2. Kančia skatina susimąstyti ir pabusti tikrajai būčiai.....	24
3. DVASINĖ PAGUODA KANČIOJE: JOBO ATVEJIS	27
3.1. Tylėjimas – guodimo forma	27
3.1.1. Tyla artinanti prie Dievo	27
3.1.2. Tyla Jobo kančioje	29
3.2. Prabilimas – kaip savęs atstatymas ir dvasinė pagalba pačiam sau.....	30
3.2.1. Kūrėjo padovanota kalbos dovana.....	31
3.2.2. Jobo prabilimas išgyvenant kančią	32
3.2.3. Jobo skundas, kilęs iš per dideles ir nesuvokiamos žmogaus kančios	33
3.2.4. Jobo ir jo draugų dialogas	34
3.2.5. Jobo ir Dievo susitikimas.....	37
4. GALIMYBĖ PRITAIKYTI JOBO KNYGĄ KONSULTAVIME	40
4.1. Žmogus iš savęs esantis stiprus ir galintis pakilti.....	40
4.2. Dvasinio konsultanto pagalba išgyvenant kančią.....	41
4.2.1. Jobą ištikusios krizės palyginimas su psichologinių krizių fazėmis.....	44
4.2.2. Jobo „konsultantų“ klaidos	46
IŠVADOS	48
LITERATŪRA	50
Santrauka	53

ĮVADAS

Kančios nėra vienas nesiekiamas, ji – nekviesta viešnia, kurią mes linkę kuo greičiau išlydėti, bet kurios išlydėti greičiau nei nori ji pati, negalime. Kai gyvenimas teka įprasta vaga, ir mes esame nors ir ne viskuo patenkinti, tai bent šiuo tuo, kai tada bandome pasvarstyti, kas gi toji kančia, ji pasirodo visai nebaisi (Anilionytė, 1993, 3 p.). Tačiau susidūrus su ja akis į akį pradingsta visi iki to rasti racionalūs paaiškinimai ir tada prireikia tikėjimo, kad suvoktume savo kentėjimų tikrąją prasmę.

Kančia – gana dažna tema ir Biblijoje. Iš Biblijos vietų, kalbančių apie kančią, galima nemažai pasimokyti. Tačiau kaip mes elgiamės, kai tenka daug ir nepelnytai kentėti, kai blogis prispaudžia taip smarkiai, jog nueina niekais mūsų skuboti vertinimai ir liekame sutrikę bei pasimetę? Ar tuomet mūsų tikėjimas nesusvyruoja? Senojo Testamento Jobo knyga galutinių atsakymų neduoda, vis dėlto, atsižvelgiant į daugelį neišaiškintų paslapčių, ji nori mums padėti išsaugoti tikėjimą (Carson, 1993).

Temos aktualumas. Nors kančia savo subjektyvumu matmeniu kaip asmeninis vyksmas, glūdinčis konkrečiame ir nepakartojamame žmogaus viduje, atrodo esanti beveik neapčiuopiama ir neperteikiama, tačiau būtent ji tuo pačiu metu savo „objektyviaja tikrove“ reikalauja būti traktuojama, apmąstoma ir suvokiama kaip išaiškinta problema. Ji reikalauja kelti esminius klausimus ir ieškoti į juos atsakymų (Jonas Paulius II, 1984).

Nuo senų laikų iki pat šių dienų žmogus susiduria su viena iš šio gyvenimo neišvengiamybių – kančia. Tokiame naujame patyrimo žmogus pasimeta, negali pats jo išspręsti. Ko pasekoje žmogų apima neviltis ir gyvenimo kartumas. Tačiau Jobo knyga yra vienas tų pavyzdžių kada žmogų ištinka kančia visu savo stiprumu, bet ji nugalima tikėjimu ir pasitikėjimu Dievu. Taigi Jobo knygą galima laikyti kančios išgyvenimo gidu galinčiu padėti ir šiuolaikinam kenčiančiajam.

Temos problematika. Kančios neišvengia nei vienas žmogus, ji giliai įsišaknijusi jo gyvenime. Todėl ne vienam kartais kyla klausimų, kaip Dievas būdamas gėrio ir meilės nešėjas gali leisti tokiam skausmui egzistuoti. Nesuvokiama, kad išsilaisvinus iš kentėjimų pasiekama laimė ir, kad skausmas yra apskritai vienintelė realybė gyvenime – mes nesidžiaugiame tuo, ką turime, tik ką nors praradę suvokiame to, kas prarasta, vertę (Anilionytė, 1993, 8 p.).

Kančios akivaizdoje žmogui būdinga ne tik tai pasidalyti savo kančia su kitais, pasipasakoti ar pasiguosti, bet ir paklausti apie kančios kilmę bei prasmę. Tokie atsakymų ieškojimai žmogų atveda į nežinomybę, nes klausimai, kurie susiję su kančia, neturi tikslaus

atsakymo, bet išlieka aktualūs ir šiuolaikiniam žmogui. Ypač dabar, kai pasaulį krečia įvairios stichijos, katastrofos, kenčia nekalti žmonės, ir dažnas jų klausia: už ką man? Kodėl Dievas nusigręžė nuo manęs? Kodėl apleido? Retai įžvelgiama pačių žmonių kaltė kančios atsiradimui arba neįžvelgiama, kad yra ir geroji kentėjimų pusė. Apie ką turėtu būti plačiau kalbama.

Objektas. Analizuojamas šio darbo objektas yra dvasinė paguoda kančioje be kaltės.

Metodai. Analizuojant šį objektą buvo naudojama mokslinės literatūros analizė ir sintezė.

Tikslas. Šio darbo tikslas – atskleisti dvasinės paguodos kančioje modelį remiantis Jobo knyga.

Uždaviniai.

1. Pristatyti egzistencines problemas gvildenamas Jobo knygoje.
2. Mokslinės literatūros pagalba išsamiau paanalizuoti kančios kilmę ir prasmę remiantis krikščioniškąja teologija, ir pristatyti kančios sampratą tikinčiojo ir netikinčiojo požiūriu.
3. Pristatyti ir išanalizuoti tylos ir kalbėjimo specifiką kančioje, remiantis Jobo knyga.
4. Pritaikyti Jobo kančios įprasminimo modelį teikiant dvasinę pagalbą kenčiantiems ir nesuvokiantiems dėl ko kenčia, kokia kančios priežastis ir prasmė.

1. EGZISTENCINIAI KLAUSIMAI JOBO KNYGOJE

Iškiliausias išminties raštijos šedevras apie Dievo ir žmogaus slėpinius Senajame Testamente yra Jobo knyga. Amžių būvyje ji buvo atidžiai skaitoma ir keliama į padanges. Mat Jobo knyga sutelkia į vieno žmogaus dramą, visos žmonijos patirtį. Senas ir ribotas Sandoros bendrijos tikėjimas atsiveria naujiems beribiems akiračiams ir prakalbina skaitytoją šviežiu Dievo ir žmogaus santykio regėjimu (Rubšys, 2011, 45 p.).

Dauguma Senojo Testamento knygų siekia tik pamokyti, paprotinti žmogų. Parodyti koks jo elgesys ir mąstymas yra kvailas, o koks protingas. Kai kurios primena vadovėlius, kuriais pabrėžiama, kad tik klausantieji Dievo gauna atlygį. Bet hebrajų išmintis siekė giliau. Tikėdami, kad sąžiningas, doras elgesys dažniausiai sulaukia atlygio, jie nebijojo pažvelgti tiesai į akis: kad egzistuoja kenčiančiojo nekaltos problema. Ne visada sveikata ir ilgas gyvenimas yra atpildas už gėrį, ir tie kurie mažiausiai to yra verti, kažkodėl turi kentėti labiausiai. Jobo knyga ir kelia klausimą, kodėl nekaltasis turi kentėti, nors faktiškai šis klausimas taip ir lieka tik klausimu (Batchelor, 1993, 90 p.).

1.1. Jobo knygos užrašymo kontekstas

Jobo knyga, kaip ir Psalmynas, Patarlių, Mokytojo, Giesmių giesmės knygos, priklauso vadinamajai išminties literatūrai. Išminties literatūra parašyta eilėmis, su daug glaustų posakių ir išmintingų patarlių. Šiose knygose yra atsakymai į klausimus apie gyvenimą, kuriuos dažnai klausia vyrai ir moterys. Klausimai susiję su kasdienio gyvenimo patirtimi, pvz., teismu, turgumi ir namais. Būti išmintingam reiškė mokėti elgtis su kitais žmonėmis, sumaniai tvarkyti reikalus, gerai atlikti savo kasdienes darbus. Būti išmintingam reiškė gerai orientuotis, sugebėti rinktis ir spręsti. Išmintis Biblijoje taip pat apibūdinama kaip geba priimti teisingus moralinius sprendimus (Batchelor, 1993, 88 p.).

Išminties literatūra senesnė ne tik už Bibliją, bet ir už patį Izraelį. Ji gimė dar III tūkstantmetyje prieš Kristų, o žodinės tradicijos siekia žymiai senesnius laikus (Swiderkowna, 2001, 193 p.) Todėl nelengva atsakyti, kas ir kada įrašė Jobo knygą. M. Batchelor (1993) mano, kad tai galėjo būti profesionalaus išminties mokytojo darbas, atliktas arba karalių rūmuose, arba kurioje nors šventykloje, kur buvo laikomos knygos – be abejo tokio, kuris mokėjo skaityti. Siūlomos datos labai įvairios: nuo Mozės laikų iki po tremties buvusio Graikijos valdymo.

Saliamono laikai – turbūt ankstyviausia įmanoma data. Gal pats pasakojimas yra labai senas, o tai, ką dabar matome, yra vėlesnis darbas.

JAV teologijos profesorius Carson (1993) nusako aiškesnį knygos parašymo laiką. Jo teigimu, kai kurios pirmųjų eilučių detalės byloja, kad Jobas gyvenęs Izraelio patriarchų Abraomo, Izaoko ir Jokūbo laikais, II tūkstantmetyje pr. Kr. Ši istorija turbūt šimtmečius buvo perduodama iš lūpų į lūpas, kol tarp 700 ir 600 metų pr. Kr. nežinomas autorius užrašė ją galutine forma.

Jobo knyga daugelis laiko didaktine, vadinasi, turinčią paskirtį pamokyti žmones kantrumo, pasitikėjimo Dievu, nuolankumo ir kitų Jobo asmenyje besireiškiančių dorybių. Jobas turįs parodyti, kad kiekvienas, kuris priima Viešpaties siunčiamus smūgius ir juos kantriai neša nepiktažodžiaudamas Dievui, galų gale laimi. Bei istorine, vadinasi, turinčią tokio pat tikumo, kaip Mozės, Karalių, ar Makabiejų knygos. Jobo knyga esąs aprašymas tikro kadaise įvykusio atsitikimo. Tai Huso šalyje gyvenusio žmogaus vardu Jobas biografija, papasakota atkreipiant ypatingo dėmesio į jo mintis ir todėl smulkmeniškai jas perteikiant. Taip pat turiniu ir savo prasme Jobo knyga yra idėjinė. Jos pagrinduose glūdi tam tikra problema, tam tikra filosofija, tiesa išreikšta vaizdais ir simboliais, bet ne mažiau gili ir vertinga (Maceina, 1997, 25 p.).

Šiuolaikiniais laikais Jobo knyga yra artima dabarties egzistencinei filosofijai. Egzistencinio mąstymo problematika iš esmės yra religinė, nes žmogus iš esmės yra religinė būtybė. Jo egzistencija yra klausimas, atvertas Dievo akivaizdoje, ir jo likimas yra neatsiejamai sujungtas su Dievu. Todėl kas nagrinėja egzistencijos problemą, negali jos nenagrinėti Transdencijos šviesoje (Maceina, 1997, 38 p.).

1.2. Jobo knygos struktūra ir turinio tematika

Jobo knyga kaip įprasta daugumai Biblijos knygų prasideda prologu. Pirmame, vadinamojo prologo, skyriuje pasakojama apie Jobą, jo šeimą, turtus ir ypač apie jo gilią pagarbą Dievui. Pamaldus, nepeiktinas ir teišus, dievobaimingas ir vengiantis pikta – taip pats Dievas įvertina savo „tarną“ Jobą. Tačiau Šėtonas pokalbyje su Dievu vienąsyk suabejoja Jobo pavyzdžiumu: pastarojo dievobaimingumas visiškai nieko neįrodąs! Jis viską turi ir yra visiškai apsaugotas. Bet tegu tik Dievas iš Jobo viską atima: šeimą, darbininkus, gyvulius, turtus, pasitikėjimą savimi – „tai jis keiks Tave Tavo akyse“ (Job 1, 12). Dievas sutinka su Šėtonu lažintis. Tik su sąlyga: prie paties Jobo prikišti rankų nevalia. Tada viena po kitos vyrą užgriūva nelaimės: žūsta vaikai, klajokliai plėšia ir naikina jo bandas, nužudomi tarnai. Jobą tai giliai užgauna, tačiau pasakotojas pabrėžia, kad jis vis dėlto nenusideda. Jis net dar gali šlovinti Dievą (Carson, 1993).

Antrame prologo skyriuje Šėtonas žengia dar vieną žingsnį. Jis vėl grįžta pas Dievą, vėl kartoja tas pačias abejones ir išsideri iš Dievo sutikimą šį sykį sunaikinti Jobo kūną (Job 2, 1 – 7; Maceina, 1997, 24 p.). Gavęs Viešpaties leidimą, velnias apleido Jobą piktais skauduliais, „nuo jo kojų iki viršugalvio“ (Job 2, 7), taip niežti, kad Jobas pasiėmęs šukę grando kūną. Prie visų nelaimių dar prisideda ir tai, kad prieš jį stoja žmona. Ji pataria Jobui nusigręžti nuo Dievo. Tačiau Jobas tvirtai laikosi savo pozicijos ir priima iš Dievo rankų net ir blogį: „Jei mes gera gauname iš Dievo, kodėl nepriimti ir pikto!“ (Job 2, 10; Carson, 1993).

Prologo pabaigoje atsiranda nauji personažai, tai Jobo draugai – Elifazas, Bildadas ir Zofaras. Jie atkeliavo pas Jobą sužinoję apie jį ištikusias nelaimes, atvyko jo paguosti, ir apsibarstę galvas pelenais, visą savaitę sėdėjo šalia nelaimingojo netardami nė žodžio (Job 2, 11 – 13; Maceina, 1997, 24 p.).

Nuo trečiojo skyriaus prasideda trys pokalbių ratai. Pasakojimas įgauna menišką eilėraščio formą. Puikiai suprantama, kad čia prasideda ilga Jobo rauda. Jobas meta Dievui visą krūvą neatsakytų „kodėl“ ir trokšta, kad geriau niekuomet nebūtų gimęs (Job 3, 1 – 26; Carson, 1993).

Jobui atsaką duoda draugų trejukė. Negaišuodami ima guosti Jobą ir draugiškai pakiša mintį, kad kančios priežastys yra ne Dieve, bet pačiame Jobe. Pasitenkina priminti, kad visi žmonės nusideda. Todėl ir Jobas turėtų nuolankiai išpažinti savo nuodėmę, o ne priekaištauti Dievui. Kadangi kančios priežastys yra pačiame Jobe, todėl ir kelias iš kančios turi būti jo galioje (Job 4, 7 – 8; Rubšys, 1984, 310 p.). Tačiau Jobas užsispyrusiai įrodinėja, kad jis yra nekaltas ir, kad draugų atsakymas jam netinka. Jobas neneigia ano bendro principo, tačiau jis taip pat tvirtai yra įsitikinęs, kad jis yra nekaltas (Job 6, 24 – 30; Maceina, 1997, 84 p.).

Jobo užsispyrimas išjudina jo draugus aštresniam kaltinimui. Bandydami ginti Dievo didybę, jie panaudoja turimus duomenis įrodyti, jog Dievo elgesys su žmogumi pagal įprastinį atlyginimo už klusnumą ir bausmės už neklusnumą dėsnį yra teisingas. Kartu jie apkaltina Jobą išdidumu, nurodydami, kad jis nesiskaito su žmogiškos būties ribomis. Anot jų, jeigu Jobas būtų sąžiningas, jis turėtų sutikti, kad Dievas jį nubaudė mažesne bausme, negu jis iš tikrųjų buvo nusipelnęs. Be to pakartotinai maldauja Jobą atsisakyti savo išdidaus teismo ir permaldauti Aukščiausiąjį (Job 11, 5 – 7; Rubšys, 1984, 310 – 311 p.).

Jobas ir toliau lieka tikras dėl savo nekaltumo. Tad kodėl Dievas ieško jame kaltės? Kenčiantis išminčius dabar užkrauna Dievui atsakomybę ne tik už negandą, kuri jį ištiko, bet ir už tą paslaptinę blogį, kuris turėtų tą negandą pateisinti. Ir šitaip nejučiomis prieinama prie kaltinimo, jog Dievas pats dėl visko yra kaltas. Jobo manymu, jo samprotavimo neįmanoma paneigti. Jei jis

nekaltas, tai ne kur kitur, tik pačiame Dievuje turi slypėti kažkokia yda, kažkokia iškrypusi logika, kuri leidžia teisiajam kentėti (Swiderkowna, 2001, 208 p.).

Tokie kaltinimai ir Dievo kvietimas į teismą nelieka be atsako. Ginčo atomazgoje Dievas prabyla: prabyla Tasai, „kuris valdo audras“ (Job 38, 1). Ir pirmas Dievo žodis yra paklausimas: „Kas yra tasai, kuris įžvalgumo stingdančiomis kalbomis aptemdo sprendimą?“ (Job 38, 2). Ar šitas paklausimas yra kreipimas į Jobo draugus, ar į patį Jobą, kiekvienu tačiau atveju jis yra nurodymas, kad ginčo tema yra paslaptingas amžinas sprendimas, kuris racionaliėmis loginėmis formulėmis yra tik aptemdomas. Susimąstymas žmogaus egzistencijos akivaizdoje yra susimąstymas paslapties akivaizdoje, todėl negalima išsemti jokios teorija ir jokia abstrakčia formule (Maceina, 1997, 91 – 92 p.).

Tas prabilimas Jobui leido visiškai naujai pajusti Dievo artumą bei patvirtino Jo meilę. Tačiau tas atsakas nieko nepaaiškina, nenuramina. Tik dabar Jobas iš tikrųjų suvokia, jog Dievui nėra neįmanomų dalykų. Akinančioje teofanijos šviesoje jis suprato, jog Dievo veikime yra daug žmogui neįmanomų stebuklų, o tai, kas tarpais pasirodo beprasmiška, Viešpaties sumanymuose gali turėti didžią, nors nesuvokiamą, prasmę (Swiderkowna, 2001, 215 p.).

Knyga užbaigiama epilogu, kuriame pasakojama laiminga istorijos pabaiga. Dievas atsiliepia į žmogaus šauksmą ir jį išvaduoja. „Viešpats atstatė Jobo likimą ir dvigubai padidino visa, ką šis buvo turėjęs“ (Job 42, 10). Jobas vėl buvo priimtas į savųjų bendruomenę, vėl įsigijo turto; jam vėl gimė sūnų ir dukterų; jis gyveno ilgai ir mirė senas bei prisisotinęs amžiumi (Job 42, 17; Maceina, 1998, 257 p.).

2. KANČIA ŽMOGAUS GYVENIME

2.1. Žmogaus kančios siejimas su kalte

Ištikus kančios akimirakai, nelaimėi ar prispaudus rimtai bėdai žmogus klausia Dievo: „už ką“? Analizuoja savo gyvenimą, elgesį, ieško priežasties. Tokiomis akimirkomis dažnai prisimenamas ir tikėjimas, kuris paaiškina kančios kilmę. Skirtingus kančios kilmės apibrėžimus galime rasti ir Jobo knygoje.

Pirmasis apibrėžiamas atstovauja teoriniam abstrakčiam mąstymui, kur teigiama, kad kančia atsiranda dėl padarytos nuodėmės, ir tik pats žmogus yra kaltas dėl to, kad ją ištinka nelaimės. Tai patvirtina Elifazo išsakyti žodžiai: „Nelaimė, sako jis, – nekyla iš žemės dulkių, ir ne iš dirvos dygsta negandos, bet žmogus jas pagimdo“ (Job 5, 6 – 7). Pagimdo tuo būdu, kad nusideda. O paskui nuodėmę kaip bausmę ateina kančia ir visokios kitokios negandos (Maceina, 1997, 83 p).

Antrąjį apibrėžimą galime pamatyti Jobo egzistenciniame apmąstyme. Jis nepritaria draugų išsakytiems žodžiams, kad pats yra kaltas dėl savo kančių. Jis neneigia pirmojo apibrėžimo teisingumo, tačiau mano, kad jis netinka konkrečiu jo atveju. Bet jeigu taip, jeigu Jobas yra nekaltas, tuomet ir kančia darosi tikrai neišaiškinama bausme. Tačiau kun. A. Rubšio išsakyta mintis, apie Jobo knygoje aprašomą kančią, tiksliai apibūdina jos kilmę ir prasmę: „kenčiantis tarnas yra nekaltas, bet kenčia dėl kitų labo. Atpirkimas per nekalto tarno kančią yra nepaprasta naujovė. Ši įžvalga į kančios prasmę neturi sau lygios Senajame Testamente“ (Rubšys, 2011, 46 p.). Kitaip sakant Jobo atvejis yra išskirtinis ir į krikščionišką tikėjimą įnešantis naują kančios kilimo paaiškinimą.

2.1.1. Nuodėmė kildinanti kančią

Katalikų Bažnyčios katekizme (1996, nr. 1849) nuodėmė yra apibūdinama, kaip nusizengimas protui, tiesai, teisingai sąžinei. Ji yra tikros Dievo ir artimo meilės trūkumas dėl netinkamo prisirišimo prie tam tikrų gėrybių. Ji sužeidžia žmogaus prigimtį ir pakenkia žmonių solidarumui. Ji apibrėžiama kaip „veiksmas arba žodis, arba troškimas, priešingi amžinajam Įstatymui.“ Panašų apibūdinimą pateikia Bilis Greimas knygoje „Ramybė su Dievu“ (1995, 54 – 56 p.): „nuodėmė – tai nusizengimas įstatymui, neteisumas, nukrypimas nuo aiškaus tikslo,

nusikaltimas bei netikėjimas.“ Visi jie „žmonijos problemos šerdis, maištas prieš Dievo autoritetą“ (Wünc, 1996), kuriuos reikia plačiau aptarti.

Nuodėmė yra nusižengimas įstatymui, dieviškojo įstatymo laužymas (1 Jn 3, 4). Dievas nustatė ribą tarp gėrio ir blogio, ir kai mes ją peržengiame, esame nusikalte. Mes peržengiame įstatymą. Kada mes gyvename nepaisydami dešimties Dievo įsakymų, kada prieštaraujame kalno pamokslui, mes pažeidžiame Dievo įstatymą ir esame kaltinami nuodėme (Greimas, 1995, 54 p.). Kaip papildo Burkus (1993, 83 p.): „Nuodėmė yra nukrypimas nuo Dievo nustatytų normų bei įstatymų. Ji yra šventosios Dievo valios nepaisymas. Dieviškoji valia yra vienintelė norma, su kuria turi derintis protą ir laisvą valią turinčių kūrinių valios veiksmai.“

Dievo įstatymų laužymas persmelkia visą Bibliją. Pradedant Adomo ir Ievos istorija. Adomas buvo tobulas žmogus, pirmasis žmogus, vienintelis žemės tvarinys, kuriam Dievas suteikė neįkainojamą vertybę – laisvę. Adomas turėjo visišką laisvę, laisvę priimti ir atmesti, laisvę paklusti Dievo įstatymams arba elgtis priešingai, laisvę save padaryti laimingą arba nelaimingą. Juk laisvė ne tik kad teikia pasitenkinimo gyvenime jau vien tuo, kad mes ją turime, bet nuo to, ką mes, turėdami laisvę, darome, priklauso ar mes turime ramybę patys su savimi ir su Dievu. Kaip teigia Greimas (1995, 44 p.): „čia slypi tikroji problemos esmė, nes nuo tos akimirkos, kai žmogui suteikiama laisvė, prieš jį atsiveria du keliai. Laisvė netenka savo prasmės, jeigu yra tikrai vienas galimas kelias. Laisvė reiškia pasirinkti, išsirinkti, numatyti pačiam, kaip ką veikti. Tai buvo išbandymas. Tai buvo momentas, kai Adomas laisva valia, niekieno neverčiamas, galėjo pasirinkti teisingą arba klaidingą kelią, priimti sprendimą, nes priešais jį buvo du keliai. Jis pasirinko. Ir su visomis savo pasirinkimo pasekmėmis. Jis davė pavyzdį, kuriuo pasekė visa žmonija. „Vieno žmogaus nusikaltimas visiems žmonėms užtraukė pasmerkimą“ (Rom 5, 18). Taigi žmogus nutolsta nuo Dievo, nupuola ir yra išvejamas iš žemiškojo rojaus. Tačiau Dievas neatsisako savo meilės žmogui plano ir stengiasi iš naujo jį atkurti pagal savo paveikslą ir panašumą. Iš pradžių sudaro sandorą su Abraomu, paskui su Moze išlaisvina savo tautą, ištyrindamas ją dykumoje, kad kietasprandė izraelitų tauta pagaliau suprastų Jo meilę (Peyron, 2005, 11 p.). Tačiau ir Mozės įstatymo pagrindiniuose reikalavimuose taip pat buvo pasakyta, kad Dievu reikia sekti ir jo nurodymus vykdyti. Izraelis kaskart iš naujo buvo raginamas paklusti Dievo nurodymams: Krikščionys turi suprasti, kaip yra svarbu išmokti paklusti Dievui (1 Kor 10, 1; Žyd 3, 7). Naujajame Testamente randamas paliepimas paklusti Dievui. Nors Senojo Testamento prasme įstatymas jame ir nebuvo sukurtas, tačiau pats Jėzus Dievo žodžio klausymą ir jo vykdymą priskyrė absoliučiai pareigai: „Ne kiekvienas, kuris man šaukia: „Viešpatie, Viešpatie!“, įeis į dangaus karalystę, bet tik tas, kuris vykdo mano dangiškojo Tėvo valią“ (Mt 7, 21). Galima sakyti, kad ir Senajame, ir Naujajame Testamente apie paklusnumą Dievo paliepimams kalbama

vienareikšmiškai. Aukščiausias autoritetas yra Dievas, ir jam vienam privaloma absoliučiai paklusti. Savo autoritetu jis su niekuo nesidalija – nei su kitais dievais, nei su žmonėmis (Wüch, 1996). Kitaip sakant „Dievo reikia klausyti labiau negu žmonių“ (Apd 5, 29).

Biblija aprašo nuodėmę kaip neteisumą. Neteisumas – tai nukrypimas nuo tiesos, nepriklausomai ar tai leistina, ar ne. Neteisybė – vienas iš mūsų vidinių stimulų skatinančių nuslėpti kažką nuo žmonių ir Dievo akių. Tai pirmiausia tie poelgiai, kurie kyla iš mūsų ydingos prigimties, kuriuos mes kai kada esame priversti padaryti, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms (Greimas, 1995, 54 p.). Mato evangelijoje (7, 20 – 23) randame žodžius, kuriais Jėzus Kristus apibūdino vidinį žmogaus ydingumą: „Žmogų suteršia vien tai, kas iš jo išeina. Iš vidaus, iš žmonių širdies, išeina pikti sumanymai, paleistuvystės, vagystės, žmogžudystės, svetimavimai, godumas, suktybės, klasta, begėdystės, pavydas, šmeižtai, puikybė, neišmanymas. Visos tos blogybės išeina iš vidaus ir suteršia žmogų.“

Biblija aiškina nuodėmę kaip nukrypimą nuo aiškaus tikslo – Dievo. Viso gyvenimo tikslas ir galutinė paskirtis yra troškimas gyventi, vis labiau ir labiau panašėjant į Kristų. Jis atėjo pas mus, kad parodytų, ko gali pasiekti žmogus, gyvendamas čia, žemėje. Ir kai mes nenorime sekti Jo pavyzdžiu, mes nepataikome į tikslą ir nukrypstame nuo dieviškojo pavyzdžio (Greimas, 1995, 55 p.). Kadangi tikėdami gyvename Dievo gyvenimu, Jėzaus Kristaus gyvenimu, tai per tikėjimą Dievas gyvena mumyse. Mūsų tikėjimo tikslas yra mąstyti taip, kaip mąsto Jėzus Kristus, leisti jam, per tikėjimą gyvenančiam mumyse, naudotis mumis, mąstyti ir gyventi mumyse (Dajczer, 2010, 10 p.).

Nuodėmė yra nusikaltimas. Tai savavališkas įsiveržimas į dieviškosios valdžios sritį. Nuodėmė – tai ne vien kažkas neigiama, ne vien meilės Dievui neturėjimas. Nuodėmė – tai aktyvus pasirinkimas, atiduoti pirmenybę sau, o ne Dievui, rūpinimasis savimi, dėmesingumas savajam „aš“, užuot visais savo jausmais ir visa širdimi stengusis priartėti prie Dievo (Greimas, 1995, 55 p.). Tai galime pastebėti nuo pirmųjų Biblijos puslapių, kad „Dievas yra toks Dievas, kuris leidžia įsakymus ir paliepiamus, o žmogus yra įpareigotas paklusniai laikytis šių įsakymų. Tačiau pastebime dar ir tai, kad žmogus prieš Dievo autoritetą maištauja. Pirmasis įsakymas, kurį Dievas išleido, pažeidžiamas jau Ievos ir Adomo. Tai visos žmonijos istorijos tragizmas: žmogus norėjo tapti autonomiškas, norėjo tapti toks kaip Dievas“ (Wüch, 1996).

Nuodėmė yra netikėjimas. Netikėjimas yra nuodėmė todėl, kad tai – dieviškosios tiesos įžeidimas. Būtent netikėjimas užveria dangaus vartus ir atveria pragaro vartus. Būtent netikėjimas atmeta Dievo Žodį ir atsisako Kristaus kaip Išganytojo. Būtent netikėjimas daro žmones kurčius Evangelijai ir verčia neigti Dievo stebuklus (Greimas, 1995, 56 p.). O juk tikėjimas yra pagrindinė dorybė, nes per jį galime dalyvauti Dievo gyvenime. Tikėjimas – tai dalyvavimas Dievo

mintyje, tai tarsi mąstymas antgamtiniu protu, kuris remiasi prigimtinėmis sielos galiomis ir padeda mums apie save ir viską, su kuo susiduriame, mąstyti taip, kaip mąsto Dievas (Dajczer, 2010, 10 p.).

2.1.2. Ar Jobas kenčia be nuodėmės?

Daugelį amžių ir lig šiol kančia dažniausiai siejama su nuodėme. Ir visa, dėl ko kenčia žmogus, yra jo pačio blogų veiksmų ar minčių rezultatas. Tačiau, jei žmonijos kančia, susijusi su jos kalte, tai Jobo kentėjimai anaipol nėra tos pačios kilmės. Jobas buvo ištiktas aukštesnės galybės. Jis buvo rungtynių kaina tarp Dievo ir velnio. Todėl jis pagrįstai nepriėmė draugų tezės, esą jis kenčia už savo nusikaltimus. Tačiau šita jų tezė visa savo pilnatve tinka žmonijai. Žmonija iš tikro kenčia už savo nusikaltimus. Jos kančia jai yra jos bausmė, kilusi ne iš viršaus, bet iš jos pačios (Maceina, 1997, 112 p.). Kaip teigia Greimas (1995, 46 p.): „negalima priekaištauti Dievui dėl tos tragiškos padėties, kurioje ir ligšiolei tebėra žmonija. Kaltė čia Adomo – Adomo, kuriam buvo duota pasirinkti ir kuris pasirinko klausyti melagingų gundymo kalbų, o ne paklusti Dievo tiesai“. Žmonijos istorija nuo to laiko ir iki šios dienos – tai istorija bevaisių žmogaus pastangų susigražinti padėtį, prarastą, smukus Adomui. Šimtmečiai liudija žmogaus pastangas atsikratyti įvairiais būdais ir priemonėmis kančios ir mirties, bet to jis nepasiekė. Galop atėjo Jėzus tardamas: „Imk savo kryžių!“ (Mk 8, 34). Jeigu nori gyventi, pirma mirk. Jeigu nori rasti džiaugsmo, pirma susitik su savimi per kančią ir mirtį – kentėk. Jėzus blogio nepaaiškino, jis pats susitiko su savimi per kančią ir mirtį. Jėzus blogio nepalengvino ir nepadarė suprantamesniu, bet parodė, kad galima su juo gyventi, prasmingai gyventi. Tai yra tarno paslaptis, Jėzaus gyvenimo ir mirties slėpinys, kad blogis nugalimas, tampant blogio auka (Rubšys, 2011, 60 p.). Taigi Jobo kentėjimą taip pat galima pavadinti, kaip kančią be nuodėmės, jis taip pat tapo blogio auka. Todėl jis drąsiai teigia savo nekaltumą Viešpaties akyse ir drįsta Jam nenusileisti, net jeigu dėl to reiktų žūti. Nekaltumo sąmonė duoda Jobui jėgos tarti Dievui atvirą žodį. Tačiau tai nėra joks religinio santykio paneigimas. Priešingai, tai yra šio santykio pagilinimas ir išplėtimas. Religija apima visą egzistenciją, ir todėl ji visa turi būti Viešpačiui atverta (Maceina, 1997, 235 p.). Nes kančios paliesta egzistencija darosi Dievui ypatingai atvira. Štai kodėl visų Jobo apmąstymų centre stovi Dievas ir štai kodėl jis Jo šaukiasi kiekvienu savo skundu. Jobo egzistencijos Dievas giliausia prasme yra jo Dievas, religinis Dievas, todėl galįs žmogui pagelbėti skausmo bei nelaimės valandą.

Taip pat savo šauksmu, kaip teigia Rubšys (1984, 318 p.): „Jobas nori iš naujo atstatyti savo santykius su Dievu. Nauja Jobo situacija reikalauja ir naujo pergyvenimo, kurio Jobas kaip tik dabar ieško.“ Kaip Dievas laikė Jobą laimės metais, taip Jis turi jį laikyti ir kančioje. Kaip

iš Dievo rankų Jobas priėmė gėrybes, taip jis priima dabar ir blogybes. Susidūrimas su Dievu kančioje darosi dar artimesnis.

Pats Dievas knygos pradžioje vadina Jobą vyru grynu ir tiesiu, bijančiu Dievo ir vengiančiu pikto (Job 1, 1). Vadinasi, Jobo nekaltumo sąmonė yra ne jo subjektyvus įsikalbėjimas ar užsispyręs gynimasis, bet tikras ir nemeluotas savęs pergyvenimas. Jobas yra iš tikro nekaltas. O jeigu taip, tuomet jo draugų tezė, kad kančia esanti bausmė už nuodėmę, griūva neatlaikomai. Jobas kenčia, ir vis dėlto jis yra nekaltas. Vadinasi, kančia ne visada ir ne visur yra bausmė už nuodėmes (Maceina, 1997, 274 p.). Tai patvirtina Noė (2010, 4 p.) teigdamas, jog „Krikščionių teologai aiškina, kad Jobo knyga Dievas norėjęs paneigti klaidingą žydų įsitikinimą, jog visos nelaimės yra Dievo bausmės“. Beje, pats Kristus pripažino šią nelengvą paskirtą žmogaus pečiams naštą: „Eidamas pro šalį, Jėzus pamatė žmogų, aklą gimusį. Jo mokiniai paklausė: „Rabi, kas nusidėjo – jis pats ar jo tėvai, – kad gimė neregys?“ Jėzus atsakė: „Nei jis nusidėjo, nei jo tėvai, bet jame turi apsireikšti Dievo darbai“ (Jn 9, 1–3). Taigi kaip ir šie žodžiai taip ir Jobo kančios pavyzdys parodo, kad žmogus ne visada gali tinkamai suvokti Dievo valią, o tuo pačiu ir atsakyti į egzistencinius klausimus. Todėl Jobas neformuluoja jokios teorinės pažiūros, kuria ryžtųsi atsakyti į kančios prasmės klausimą. Šiuo atžvilgiu kančia jam ir pasilieka nesuvokiamas dalykas. Užtat jis duoda atsakymą sava egzistencija. Jobas kančią priima ir ją iškenčia. Jos akivaizdoje jis apsisprendžia sujungti ją su Dievu ir sudėti savo likimą į Jo rankas nenustodamas viltis, kad Viešpats pergalės jo kančios situaciją. Tai ir yra Jobo atsakymas. Kančios prasmę Jobas randa savo paties apsisprendime, iškęsti yra jo uždavinys kančios situacijoje. Tai jau yra ne teorinis, bet egzistencinis atsakymas. Jobas blogio, specialiai kančios, problemą išsprendžia ne duodamas kokią nors abstrakčią formulę kaip jo draugai, bet tam tikru būdu elgdamasis kančioje, tam tikru būdu jos atžvilgiu nusistatydamas ir į ją reaguodamas. Tai yra atsakymas, kurio gelmės mums yra sunkiai suvokiamos, tačiau kuriose slypi kančios didybė (Maceina, 1997, 276 p.).

2.2. Žmonės be tikėjimo į Dievą – egzistencinėje beprasmybėje kančios akistatoje

Netikinčio žmogaus požiūris į supančią tikrovę tuo labiau į kančią Dievo buvimo perspektyvoje yra pilnas abejonių. Toks žmogus paprastai tapatinamas su aklumu, veikiamu egoizmo. Netikintis žmogus Dievą nustumia į šoną, o norėdamas dvasiškai tobulėti, pamato, kad gyvenimas neturi prasmės, tokiam žmogui sunku suvokti kančios priežastis. Netikintis negali paaiškinti nepelnytos ir sunkios kančios pasitikėjimo gyvenimu kontekste. Ir toks požiūris yra visai suprantamas, jei netikintis neranda savo gyvenimo prasmės, tai tuo labiau, jam bus sunku suvokti

savo kančios prasmę. Kančia jam bus absurdiška ir neteisinga, kaip ir visa kas vyksta jo gyvenime (Martinetti, 1996, 75 p.).

Tuo tarpu A. Camiu savo kūrinyje „Maras“ vaizduodamas netikinčiojo – žmogaus be Dievo gyvenimą kančios akimirkoje pateikia visai kitą vaizdą. Netikintis žmogus šiame romane, sukrėstas maro, vis labiau grimzdo į abejingumą, apatiją ėmė ilgėtis savo namų iš kurių buvo priversti pabėgti užėjus marui. Jis nesugebėjo aiškiai mąstyti žvelgti giliau (Putinaitė, 2003, 328 p.). Tai patvirtina ir V. Franklis pasakodamas apie gyvenimą koncentracijos stovykloje. Jo teigimu tie, kurie kančioje, nežmoniškose sąlygose nesugebėjo įžvelgti prasmės, atrasti tikslo – sunyko. Juos smukdė neviltis ir beprasmybės jausmas vedė į sunykimą: jie neturėjo iš ko semtis dvasinių jėgų, sumenko ir fizinis atsparumas (Trimakas, 1996, 141 p.). Taigi, netikintis žmogus kančios akimirkoje jaučia vidinę tuštumą, nuobodulį abejingumą ir kitas negatyvias būsenas, apsiriboja mintimis plaukiojančiomis sąmonės paviršiuje, o ne kylančias iš dieviškos versmės. Gyvena su abejingumu pasauliui, kančiai.

Negana to, netikintys žmonės, kančią laiko neteisinga, klaikiu, nepateisinamu ir beprasmišku dalyku, ir net verčia abejoti pasaulio sukūrimo gėriu: „Vaikų kentėjimas toks beprasmiškas, toks klaikus ir nepateisinamas – yra vienas iš akivaizdžių dalykų, kurie verčia jus netikėti, tuo ką krikščionys vadina dieviškąja Apvaizda, o Pasaulio Sutvėrimą skatina laikyti didžiuliu nenusisekusių kūrinium“ (Camiu, 1993, 352 p.). Tikėjimą praradęs žmogus gyvena be prasmės ir todėl negali atsiradusios kančios savo gyvenime pakelti: jis trokšta arba būti negimęs, arba bent dabar numirti. Tuo tarpu pašaukimas išreiškia visus tuos objektyvinius uždavinius, kylančius iš žmogaus santykio su pasauliu ir su Dievu ir vykdomus jo buvime. Todėl žmogaus atitrūkimas nuo šių uždavinių ir yra jo egzistencijos nuslydimas į grynąjį buvimą, į formalinį savęs teigimą, tačiau neturintį turinio, todėl nevertingą ir tuo pačiu neprasmingą (Maceina, 1997, 209 p.).

Netikintis žmogus negali suprasti, kodėl pasaulyje tiek daug kančios. Bandydamas suvokti kančios priežastį, bando suvokti ir tikinčiųjų aukštinamo gerojo Dievo vaidmenį šiame kančios persmelktam pasauly. N. Putinaitė (2003, 149 p.), nagrinėdama šį klausimą iškelia aiškų faktą, kuris vėl gi netikintįjį dar labiau priverčia suabejoti. Ji sako, kad jei Dievas pašaukė žmogų laimei, sukūrei jį laimei, vadinasi tuo pačiu pasityčiojo iš žmogaus. Kenčiančiam žmogui atrodo nesuvokiama, kaip galima suderinti: Dievas – Kūrėjas – Meilė ir žmogus, Dievo kūrinys, prislėgtas kančios. Nesuvokiama Dievo mylinčio savo kūrinys meilė. Negi esantis Dievas savo meilę žmogui išreiškia per kančią. Netikintysis abejoja, jam atrodo nesuprantamas Dievo laimės troškimas žmogui, laimės, kuri yra suprantama, kaip žmogaus kančia. Abejonės yra itin skaudžios, bet dažnai būtinos tikėjimui augti. A. Paškus (1998, 31 p.) teigia, kad karštoji abejonių ugnis sutirpsta daug vaikiškų ir paauglišių sąvokų. Betgi abejoti Dievu, ar net tikėjimu, kaip tokiu yra viena, o abejoti

tik kai kuriais tikėjimo klausimais yra kita. Tokiu atveju reiktų prisimint, kad Dievas yra didesnis už mūsų abejones ir net nuodėmes. Jis priima mus paskendusius abejonėje ir sumaištyje. Netikintis žmogus kančios akimirkoje jaučiasi apleistas, vienišas ir iš jo lūpų veržiasi klausimas „kodėl“. Netikinčiajam ir neįrodysi, kad Dievas yra, nes širdies, gyvasis Dievas pasiekiamas tikėjimu, o ne racionalių įsitikinimų. „Juk Dievas pasitinka tą, kuris Jo ieško su meile ir dėl meilės, ir slepiasi nuo to, kuris ieško Jo šaltu protu, be meilės“ (Unamuno, 2003, 183 p.). Tai rodo ir Jobo elgesys, kad mūsų egzistencija niekad nestovi prieš mūsų akis visoje savo pilnatvėje, kad jos visos mes negalime aprėpti bei suvokti, kad joje visados pasilieka kažkokių nesuprantamų gelmių ir paslapčių, kurių mes negalime pažinti ir todėl apvaldyti. Kažkoks chaotiškas pradas glūdi egzistencijos gelmėse, iš kurių iššoksta tarsi iš nebūties mūsų veiksmai, nenumatyti, nemotyvuoti, nepagrįsti. Jie suardo pirmąsčius mūsų planus. Jie pakeičia mūsų užsimojimus ir pasiryžimus. Jie daro įtakos visai mūsų būčiai. Tačiau mes negalime padaryti, kad jų nebūtų. Mes negalime taip sutvarkyti savo egzistencijos, kad ji pasiduoštų tikrai aiškiems mūsų proto nurodymams (Maceina, 1997, 171 p.). Todėl tik tikėjimas ir pasitikėjimas, bei susitaikymas, kad yra aukštesnė esybė ir, kad ne visada galima rasti racionalių paaiškinimus, žmogui suteikia ramybę.

Nors netikintis žmogus ignoruoja viską, kas susiję su tikėjimu, jam Dievo nei tikėjimo nereikia. Tačiau kaip Maslow (2011, 43 – 44 p.) teigia: „žmonės be tikėjimo, be religijos – dažnai nepripažįsta sau nei dvasinio prado, nei laisvos valios, nei prasmės gyvenime. Viso to pasekmė – egzistencinė tuštuma, nes žmogus, logiškai, tėra dulkė medžiaginėj visatoj, užgęstanti mirtyje, absurde.“

2.3. Krikščionies kančios įprasminimas

Nėra žmogaus, kuris nepatirtų gyvenime kentėjimų. Tik kvailas galėtų tuo abejoti. Atrodytų, jog kančia, tarsi akmuo slegia visą žmoniją, paliesdama vienus mažiau, kitus daugiau. Nuo kančios negali išsisukti niekas, tai neišvengiama. Turbūt nėra ir nebus tokio žmogaus pasaulyje, kuris savo gyvenime nebūtų kentėjęs. Kančia yra žmogaus egzistencijos dalis, lydinti jį nuo pirmo įkvėpto oro gurkšnio iki paskutinio atodusio (Benediktas XVI, 2010, 278 p.).

Remiantis Jono Pauliaus II apaštališku laišku „Salvifici Doloris“ (1984) Senojo Testamento žodyne kančia ir blogis sutapatunami: „Kada Naujajame Testamente buvo pavartotas žodis „pascho“ nuo tada kančia tiesiogiai nebetapatinama su objektyviu blogiu, bet išreiškia situaciją, kai žmogus patiria blogį ir tai patirdamas tampa kančios subjektu“. Paulius Laiške Romiečiams rašė, kad visa kūrinija iki šiol „tebedūsauja ir tebesikankina“ (Rom 8, 22). Kančia tam tikra prasme mus išderina, sugriauna viską, ką turėjome gražaus. Nors kančią patiria ir gyvūnai,

tačiau žmogus ją išgyvena giliau, sąmoningai supranta ją. Kančios, kaip ir žmogaus, gelmė – didžiulė.

Eliade (1996, 90 p.) tvirtina: „jau pirmieji žmonės suprato, kad gyventi žemėje yra labai sunku, nes kančia lydi jį visą jo gyvenimą“. Žmogaus gyvenimas žemėje yra sunki tarnyba (Job 7, 1). Atrodo, kad žmogus kenčia visa savo esybe, dėl neišsipildžiusių svajonių, praradęs viltį, kuri suteikia prasmę gyvenimui. Nekartą gali pasirodyti, kad kenčia visai nekaltas žmogus, kuris, atrodo, niekam blogo nepadarė, gyveno dorai ir teisingai; nedorieji, kurie mėgaujasi kurdami sau laimę kitų žmonių sąskaita, išvengia kančios.

Jonas Paulius II (1984) taip pat teigia, kad kančia priklausanti žmogaus transcendencijai: ji yra vienas iš dalykų, kur žmogui, tam tikra prasme, skirta pranokti save patį. Žmogus tam pašauktas slėpiniu būdu. Krikščionybė skelbia būties gėrį, gėrį viso, kas egzistuoja. Ji išpažįsta Kūrėjo ir kūrinijos gerumą. „Žmogus kenčia dėl blogio, kuris yra tam tikras gėrio trūkumas, ribotumas ar iškraipymas“. Galima sakyti, kad žmogus kenčia dėl to kad klaidingai interpretuoja kas yra blogis ir kas yra gėris. Gėrį laiko blogiu, kuris jam nenaudingas, ypač kitų žmonių pateikiamą. Žmogus mano, kad kitas žmogus linki jam bloga, todėl jis negali kitu tikėti. Kitaip sakant visi aplinkiniai linki tik blogo, o tik jis vienas žino, kas yra tikrasis gėris. Taigi, blogis ir kančia yra susiję tam tikra prasme.

Pagal profesorių K. A. Trimaką (1996, 140 p.), kančia yra blogis ir tik tikėjimas, bei religija gali žmogui padėti nugalėti kančią – blogį, kuris išsiskiria giliai žmoguje, vis labiau jį gniuždydama. Trimakas (1996, 140 p.) rašo, kad dr. Franklis buvo priverstas pripažinti blogį dažnai jį kankinusios depresijos, dėlto jis nusprendė, kad tik religija yra tikra, žmogui pasiūlanti išsivadavimą iš kančios. Taip pat kančios prasmę nesunku suvokti tiems, kurie turi religiją“. Vadinas, tikintis žmogus, lengviau išgyvena kančią, nes supranta iš kur ji kilo, sugeba jai suteikti prasmę, kas padeda greičiau išsivaduoti iš jos. Nors kančios akimirka kenti ir viskas atrodo beprasmiška, bet atsiradus nors kokiam užuominai ar prisiminimams užplūdus apie mylimus žmones, tikintis žmogus atranda jėgų iškęsti kančią.

Jonas Paulius II (1984) kančią apibūdina kaip kilusią iš blogio, taigi blogis suvokiamas, kaip tai kas prieštarauja moralinėms ir dorovinėms tiesoms, nepaisymas Dievo valios ir įsakymų gyvenime į pirmą vietą iškeliant laikinas materialias vertybes, užmirštant augimą dvasinį ir pagrindinį tikslą Dievą. Toks blogis pateikiamas, kaip kančios priežastis. Visgi kiti autoriai pratęsdami mintį teigia, kad kančia yra nuodėmės vaisius. A. Grauslys (1994, 58 p.) teigia, kad žmogus yra sukurtas bendrystei su Dievu, nusigręžęs nuo Jo, žmogus praranda ryšį su Dievu, Jo paguoda, suteikdamas galimybę blogiui įsikerti širdyje. Taigi, tik vienintelis Dievas, tik Jo meilė, gali užgydyti žmogaus žaizdas. Nutraukęs ryšį su Dievu, žmogus pasiduoda piktojo valiai ir

piktiems kėslams. Taigi kančia traktuojama, kaip nuopuolio pasekmė, kaip žmogaus atpuolimo nuo Dievo rezultatas. Dievas yra gyvenimo Kūrėjas. Jonas Paulius II (1984) pritaria šiai nuomonei teigdamas, kad žmogus per savo nuodėmę pats pasitraukė iš bendrystės su Dievu. Šio pasitraukimo nuo Dievo padarinys yra kančia.

„Avinėlių užtarėjų“ bendruomenės įkūrėja Nadine Brown (2004, 84 p.) rašo, kad kančioje glūdi tarsi specialus pašaukimas į dorybę, kurią žmogus savo ruožtu turi ugdyti pats. Vadinasi, kančia veda žmogų į ištvermės dorybę, tuo pačiu leidžianti priimti tai, kas vargina ir sukelia blogį. Taip elgdamasis žmogus išlaisvina viltį, kuri palaiko jame įsitikinimą, jog kančia jo nesužlugdys ir neatims iš jo žmogiškajai būtybei būdingo orumo, su kuriuo siejamas ir gyvenimo prasmės suvokimas.

Filosofas A. Maceina (1997, 168 p.) ir psichologas V. E. Frankl (1997, 102 p.) papildo Nadine Brown žodžius išvelgdami kančioje gūdinčią užduotį. Jų teigimu žmogus yra pašauktas atlikti pasaulyje tam tikrą uždavinį, kurį dar galima pavadinti ypatinga gyvenimo misija ar konkrečiu pašaukimu, kurį reikia įgyvendinti. Pasaulis jam yra duotas kaip jo veikimo objektas ir laukas, kuriam jis taip pat turi pareigų, kaip sau pačiam ir Dievui. Vietoje nuo pasaulio bėgęs ir jį niekinęs, žmogus yra skiriamas į jį eiti ir jį pakeisti pagal save. Todėl niekas negali to asmens pakeisti, niekas negali jo gyvenimo pakartoti. Taigi kiekvieno uždavinys toks pat unikalus kaip ir galimybė jį įgyvendinti. Nes žmogus nėra Dievo griežtai apspręstas tik vienam kuriam uždaviniui kaip gyvulys. Gyvulys yra savo būties uždarytas, todėl gali vykdyti tik vieną uždavinį. Negalėdamas jo vykdyti, jis netenka ne tik savo prasmės, bet ir savo biologinio pagrindo ir žūsta. Žmogus, būdamas atvira būtybė, šitokio apsprendimo neturi. Prieš jį yra ištisas uždavinių laukas, kuriame jis pats turi išsirinkti tai, kas jo bus vykdoma kaip jo gyvenimo prasmė.

Pasak A. Rubšio (1984, 320 p.) kančia padeda pasiekti aukštesnės tobulybės ir dvasiniame gyvenime daryti pažangą. Juk Kristus sakė: „Jei kviečio grūdas nekris į žemę ir nebus apmiręs, jis pasiliks vienas, o jei bus apmiręs jis neš daug vaisiaus“ (Jn. 12, 24). Tai reiškia, kad tik per kančią tobulėjame ir nugalime save. Kančią išgyvendamas žmogus apvalo save, išlaisvina žmogų nuo nuodėmingų ryšių, skatina augti tobulybėje, kančia kaip priemonė tampa žmogui, kuri verčia keisti žmogui gyvenimo būdą. Jokia dorybė neįsivaizduojama be savęs nugalėjimo, o savęs nugalėjimas neįmanomas be kančios. „Kai kurios malonės neateina į mus kitu keliu, kaip tik apdaužydamos mūsų gyvenimo indą“, – sako Tėvas Stanislovas (Pažūsisienė, 1997, 38 p.). Taigi, žmogus ne visada įvertina tai, ką turi, todėl tik gerokai kančios išvargintas ima suprasti, kokios yra tikrosios vertybės.

J. Špysas (2003) straipsnyje „Kančia ir mirtis – o kur gi Dievas?“ kalbėdamas apie kančią, palyginimui pateikia pasakojimą apie Homerą, kaip lankininką, prašauantį pro tikslą.

Žmogus nepataiko į tikslą, kuriam buvo sukurtas. Kai pažeistas santykis su Dievu, nutinka dalykai, tokie kaip Dievo valios nepaisymas, ir įstatymų nesilaikymas, ko pasekoje atsiranda tai, ką mes vadiname nuodėme, nors jie iš esmės yra jau tik nuodėmės pasekmė.

Tai nereiškia, kad visa žmonių patiriama kančia kyla tik iš nuodėmės, iš kaltės. Būna atvejų kada kančia kyla, ne dėl paties žmogaus netinkamų veiksmų, bet tai būna paprasčiausiai neprognuozuojami, netikėti gamtos reiškiniai, nepagydomos ligos vaikams ir pan. Kaip kad ir Jobo atvejis. Nors kančia iš tikrųjų turi bausmės prasmę, kai ji siejasi su kalte, tačiau netiesa, kad kiekviena kančia yra kaltės padarinys ir turi bausmės pobūdį. Senajame Testamente tai ypatingai įrodo teisingo Jobo paveikslas. Apreiškimas, kuris yra paties Dievo žodis, visiškai atvirai atskleidžia nekalto žmogaus kančios problemą: kančią be kaltės. Jobas nebuvo nubaustas, nebuvo jokios priežasties skirti jam bausmę, nors jam ir teko iškęsti labai didelį išbandymą. Jau knygos pradžioje paaikškėja, kad šį išbandymą Dievas leido dėl velnio provokacijų (Jonas Paulius II, 1984).

Taigi to pasekoje žmogus kenčia ne tik dėl savo ar kitų žmonių padarytų klaidų, bet ir todėl, kad tai neišvengiama aplinkybė, kadangi žmogus yra ribotas, būtent dėl to, kenčia kančias išplaukiančias pagal gyvenimo prigimtį. Žmogus sutverta būtybė, yra ribota tiek savo prigimtimi tiek veikla, tas ribotumas jam rodo kažko nepriteklių, tuo pačiu sukeldamas kančią plačiau ta žodžio prasme, – teigia Lellote (1990, 94 p.). Šiam požiūriui pritaria Malow (2011, 45 p.) teigdamas, kad „poreikai, ribotumai ir kliūtys piešia ne patį patraukliausią žmogiškosios prigimties paveikslą.“

Krikščioniškoji teologija siūlo įprasminti kančią ir jos priežastis, kad būtų lengviau ją išgyventi. Remiantis Šv. Rašto Pradžios knyga galima teigti, kad kančios neįmanoma pašalinti, nes ji buvo ir bus, nuo pat pirmųjų žmonių sukūrimo, žmogus yra linkęs nusidėti, jis galima sakyti perėmė polinkį į nuodėmę iš pirmųjų žmonių. Kada Adomas ir Ieva pasidavė žalčio sugundomi nepaklusti Dievui, jie panorė būti didesni už Dievą, pasidavė žalčio gundymams padarydami nuodėmę, kurios pasekoje jie ir ateinančios kartos buvo pasmerktos amžinai kančiai (Pr 3, 1 – 19). Todėl reikia šalinti, ne kančią, o jos priežastis. Šią nuostatą patvirtina A. Grauslys (1994, 79 p.): „Kaip kiekvienas kūnas duoda šešėlį, taip ir moralinis nusikaltimas, virsta kada nors kančia, nusikaltusiajam ir tiems, kurie su juo susiduria“.

Nors atrasti prasmę kančioje yra labai sunku. Atrodo, kad kančia yra ne tik be prasmės, bet ir prasmės griovėja, nes kenkia žmogaus gyvenimui ir darbui (Trimakas, 1996, 143 p.). Tačiau kančios įprasminimas žmogui suteikia tvirtybės ją išgyventi. Kaip teigia Frankl (1997, 98 p.): „nėra pasaulyje nieko, kas galėtų veiksmingiau padėti išgyventi net blogiausiomis sąlygomis, kaip žinojimas, kad tavo gyvenimas turi kokią nors prasmę.“ Nes prasmė yra tai, kas sudaro buvimo vertingumą, kas jį išvaduoja iš grynojo buvimo pavidalų, ir kas jį padaro tikrai žmogišką, todėl

žmogui savą ir tuo pačiu pakeliamą nepaisant jo sunkybių. Žmogus gali gyventi tiktai prasmingą gyvenimą (Maceina, 1997, 204 – 205 p.). Juk kančia trikdo žmogų tik tol, kol neaiški jos priežastis (Eliade, 1996, 92 p.).

Kunigas K. A. Trimakas savo knygoje „Žmogaus aukščiausi skrydžiai“ (1996, 143 p.) rašydamas apie V. Franklio tam tikrą mintį teigia, jog, kai žmogų ištinka neišvengiamas sunkumas, tada jam suteikiama proga realizuoti aukščiausią vertę, išpildyti giliausią prasmę – kančios prasmę. Sunkiai sergančiam žmogui suteikiama paskutinė proga realizuoti save, savo vertę, tai tampa iššūkiu, kurį norint įgyvendinti reikia drąsiai, kilniai priimti kančią. Taigi, kančia yra suvokiama, ne tik kaip gyvenimo griovėja, bet ir kaip iššūkis aukščiausiai savęs vertei, kuri kuriama drąsiai, kilniai, nesavanaudiškai kančią priimant. O taip priimti kančią gali tik tikinčio žmogaus protas, kuris yra nušviestas tikėjimo šviesa, todėl jis mato žymiai giliau ir toliau. Jis suvokia, kad kančia pašalina visa, kas kliudo dieviškam pirmavaizdžiui jame apsireikšti. Ji paruošia jo egzistenciją taip, kad joje suspindėtų Dievas (Maceina, 1997, 280 p.).

Kad ir kaip sunku būtų žmogui priimti kančią, ją kentėti, žmogus neturėtų pasiduoti jau vien dėl to, kad kančia, taip pat turinti prasmę. Jei mes gyvename, nes žinome, kad gyvenimas turi prasmę, vadinasi kančia taip pat turi prasmę, tik reikia jos giliau paieškoti. Prasmė gyventi reiškia kartu su gyvenimu priimti ir kančią. Kančia, kaip Mačiulaitis (2005), remdamasis K. Gjelerupas pasakė, – tai eikliausias žirgas, nešantis mus į tobulybę. Kančios neieškokime, bet jei ji mus aplanko, priimkime ją kaip išbandymą ir pripildykime ją meilės, nuolankumo ir pasiaukojimo dvasios. Nes juk ir pati meilė yra kęsmas, iškentėjimas. Iš pradžių patiriama ji kaip laimės džiaugsmas, apskritai laimės jausmas. Antra vertus, prarandama patogi savoji ramybė ir reikia leisti performuojamam. Sakant, kad kęsmas yra išvirkščioji meilės pusė, galima suprasti, kodėl taip svarbu išmokti kentėti ir kodėl priešingu atveju kančios vengimas daro žmogų negebantį gyventi. Tada jam tektų būtis tuštuma, kuri gali būti susijusi tik su kartėliu, neigimu, nebe su vidiniu priėmimu ir brendimu (Benediktas XVI, 2010, 278 p.).

Vadinasi, autorius norėjo pasakyti, kad gyvendamas žmogus turi priimti tai, ką gyvenimas jam suteikia, nes tai yra natūralu, nes tai yra gyvenimo dalis. Todėl būtent, kad žmogus netaptu abejingu viskam, reikia kažko imtis, nes jeigu kančia neturi prasmės, tuomet ji naikina žmogų, ir Dievas tuomet virsta žmogaus persekiotoju, pasityčiotoju, savo rankų darbo ardytoju (Maceina, 1997, 271 p.). O be abejo, kad kai randama prasmė, dėl ko žmogus kenčia, sakykim dėl kito žmogaus gerovės arba galų gale dėl pačio gerovės ir laimės, tada ta kančios našta pasidaro ne tik lengvesnė, bet ir tampa labiau pakeliama, nebe tokia žeidžianti. Taigi įprasminus kančią, žmogui lengviau ją išgyventi.

Dr. V. Franklis (1997, 133 p.) pastebėjo: „Kančia kažkaip nustoja būti kančia tuo momentu, kai randa prasmę – aukos prasmę“. K. A. Trimakas (1996, 145 p.) tai patvirtina teigdamas, kad kančią iškęsti kantriai, tuo pačiu suvokiant jos prasmę gali ne daugelis, tam reikia ištvermės, vidinės jėgos, kuri skatintų nepasiduoti ir nepalūžti, nesavanaudiško ir drąsaus nusistatymo, kuris padėtų kančią priimti, kaip neišvengiamą dalyką ir padėtų su ja susitaikyti. Kančia su kuria susitaikoma, gal daugiau negu kas kita, asmenį brandina. Kenčiantis žmogus, kuris susitaiko su tuo, kad kenčia, priima kančią ir kantriai ją kenčia, pasistengdamas suvokti kančios priežastis, pasimokyti, suvokti savo klaidas, savęs negriaužiant ir nestumiant į dar gilesnias kančias.

Taigi, kančios kilmė buvo siejama su blogiu, gėrio trūkumu. Taip pat kančia siejama su nuodėme ar net pačio žmogaus kalte, atsiradusia neprotingai panaudojus turimus turtus, panorėjus parodyti, kad jis esąs aukščiau už kitus žmones. Juk jau iš prigimties mūsų vidinis gyvenimas – tai nuolatinė įtampa tarp Dievo valios ir žmogaus valios. Ta įtampa atsiranda dėl to, kad mes nuolat vadovaujamės savo valia, gyvename taip, kaip mums patogu, nors žinome, kad mūsų planai, troškimai ir norai nesutampa su tuo ko nori Dievas. Žmogus ginasi ir kovoja, kad nebūtų sužlugdyti jo troškimai. Ginasi sąmoningai, atsisakydamas paklusti Dievo valiai, ir nesąmoningai, kai ima veikti racionalaus gynimosi mechanizmai. Šis mechanizmas rodo, koks svarbus mūsų troškimas ir veiklai yra savęs ieškojimas (Dajczer, 2010, 26 p.). O kančioje kaip tik atradus savo ieškojimus, suteikus jai prasmę ji lengviau išgyvenama, tačiau ne visi pajėgia ir supranta, kad reikia kančią įprasminti. Tik tikintis žmogus žvelgia giliau, žino, kad kančioje nėra vienas, Dievas visada šalia. Žmogus tiki ir pasitiki Dievu, suvokia kančią, kaip duotą išbandymą. Kaip teigia Maceina (1997, 206 p.): „Kančia yra uždavinys, užduotas mums iš viršaus. Kai mes šitą uždavinį prisiimame, kai jį vykdome ir įvykdome, tuomet mūsų buvimas įgauna prasmę“.

2.3.1. Tikintis į Dievą žmogus – tikėjime įprasminęs kančią

Kančiai veržiantis į mūsų gyvenimą, reikia pirmiausiai pakelti akis į kiekvienos kančios tikrąjį vaistą – Dievą, nes Jo didybės akivaizdoje visa kita smulkėja ir blanksta. Kai prisimename kas Apreiškimo šviesoje yra Dievas savyje ir kai atsimename, kad anot Evangelijos, Dievas laimingas, kad Jo Sūnus priėmė aukos vaidmenį, tada mumyse negali atrodyti žmogaus gyvenime iškęsta kančia per didelė, kad tą neišsemiamą gėrybę apmokėti, – teigia N. Putinaitė (2003, 144 p.). Taigi savo kančios akimirkoje žmogus gali suprasti ir pabandyti išgyventi tai, ką pats Jėzus išgyveno. Aišku Jėzaus iškentėta kančia yra nepalyginamai didesnė nei mūsų, bet užtenka ir tokios kančios, nes Dievas kiekvienam pagal jo gebėjimą priimti ir išgyventi kančią, tokią ir nedidesnę paskiria žmogui.

Taipogi A. Grauslys (1994, 79 p.) sako, kad Dievas leidžia žmogui patirti ir išgyventi tai, kas turi prasmę: „Kančia tikrai yra rykštė, bet ją laiko mūsų Tėvo ranka. Todėl jei norime, kad kančios ledas bent dalinai aptirptų, pastatykime jį dieviškos Saulės akivaizdon“. V. Franklis (1968, 33 p.) pritaria A. Grauslio žodžiams teigdamas, kad žmonės turintys religinį tikėjimą lengviau suvokia kančios prasmingumą. Savaiame aišku, kad tikėjimas į viršprasmę – ar kaip metafizinę sąvoką, ar religinę Apvaizdos prasmę – turi visų didžiausių psichoterapiautinį poveikį. Kaip nuoširdus iš vidinės stiprybės kylantis, šis tikėjimas neapsakomai daug duoda žmogiškam gyvastingumui. Tokiam tikėjimui nieko nėra beprasmiška. Tikėdamas visuotine Apvaizda, religingas žmogus randa pagrindą ir versmę nesugriaunamai ramybei, dvasiniam pastovumui bei visuotinam prasmingumui. Juk ne veltui yra sakoma, kad didysis krikščionybės nuopelnas yra tas, jog ji suteikė vertę kančiai, kad skausmą iš neigiamo reiškinių pavertė „teigiamo“ dvasinio turinio patirtimi (Eliade, 1996, 90 p.). Kaip papildo Maceina (1997, 265 p.): „kiekviena blogybė yra naudinga. Tik vienos jos prasmę bei naudą suvokiame, o kitos ne. Tačiau ta, kuri mums yra nesuprantama, suprantama yra Dievui, kuris jos prasmę bei naudą regi ir tuo pačiu paverčia ją gėriu. Kiekvienu tad atveju kentėjimai nėra blogis.“ Daugumai kančių nėra natūralaus palengvinimo, vienintelis vaistas – tai jas iškentėti atsiremiant į Dievą.

Žmogus ne visada gali pasitikėti kitais žmonėmis ir laukti iš jų paguodos ne visada galime, ypač tai akivaizdžiai atsiskleidžia Senojo Testamento Jobo dramoje, kur būdamas vienišas žmogus pasijunta dar labiau vienišesnis. Kaip rašo Maceina (1997, 145 p.): Guosdamas kitą, žmogus ieško atsakymo arba kurioje nors protinėje formulėje, arba mėgina kenčiančiojo dėmesį nukreipti į kančios praeinamumą ir todėl pažadinti susitaikymą su savo likimu, arba galop stengiasi pradžiuginti besiskundžiantį žmogų šviesiomis ateities viltimis ir džiugiu būsimojo likimo paveikslu, kurį sukurs Viešpats begaline savo Apvaizda. Tačiau lengva pastebėti, kad visi šitie paguodos būdai į ontologines egzistencijos plotmes neprasiveržia. Visi jie pasilieka psichologiškai moralinėje plotmėje, šaukdami žmogaus kantrumo, jo pasitikėjimo arba nusilenkimo aukštesnei valiai. Nė vienas jų neišreiškia to, ko skundas ieško. Skundas savo esme yra žmogiškosios būties patiekimas. Tai ontologinio klausimo pastatymas. Žmogus skundžiasi todėl, kad aptemsta jo egzistencija, kad jį ištinka nebūties grėsmė. Tuo tarpu visi šie paguodos būdai anos tamsos neišsklaido ir nebūties grėsmės nepašalina. Jie tik ragina žmogų išverti tamsoje, kol ji pasibaigs. Taigi joks žmogus negali nuraminti ir paguosti kenčiančiojo.

Žmogus nesulaukęs tinkamos pagalbos iš kito žmogaus, prašo jos iš Dievo. Nes Dievas dažniausiai suvokiamas kaip Palaikytojas, kaip vienintelė žmogaus priebėga nuo nebūties grėsmės. Štai kodėl Jobas, nors ir šaukdamas Dievą į teismą, visą laiką pasilieka ankštai su Juo susijęs. Štai kodėl jis niekad nenustoja vilties, kad Viešpats bus jo Išgelbėtojas nuo jo kančių

(Maceina, 1997, 239 p.). Dėl to kančioje mes meldžiame, ieškome nusiramino, stiprybės, kurios taip reikia, kai kurie gal būt meldamiesi prašo, kad kančia būtų palengvinta, kiti meldžia, kad kančia būtų pašalinta, tačiau A. Grauslys (1994, 79 p.) bando pateikti tinkamiausią variantą krikščioniui: „Kad Dievas man duotų jėgų ir kad Jis paliktų man mano skausmą“. Vadinasi, prasmingiau kenčiant ne melstis, kad kančia būtų pašalinta, bet prašyti, kad įgytume daugiau meilės, kuri padeda Dievo valią kančios pavidalu iškęsti. Tuo pačiu gausime stiprybės ir ištvermės nepasiduoti kančiai, o kantriai ir ryžtingai ją iškęsti.

Mes augame ne tik kiekvieną dieną, bręstame kaip asmenybės atrasdami savyje kažką naujo, bet ypatingai augame kančioje, tvirtėjame, tampame ne tik emociškai, bet ir dvasiškai tvirtesni, atsakingiau ir rimčiau imame žiūrėti ne tik į kitų bei savo elgesį ir gyvenimą, jausti atsakomybę už savo veiksmus. Mes turime suvokti, kad reikia ne tik kantriai iškęsti kančią, dėl to kad tokia Dievo valia, bet ir todėl, kad ji gali mums suteikti dovanų, tai ypatingai pabrėžia C. S. Lewis (2006, 89 p.). Tikintis žmogus, norėdamas įgyti tikrų dorybių, privalo iš meilės Dievui, pakelti visas kančias. Kančia, kurią mes kenčiame – išbandymai žmogaus, gali būti panaudoti, kilniam ir doram tikslui, t. y. tapti tobulesniu, ar bent jau žengti pirmą žingsnį tobulumo ir šventumo link. Juk pilna šventųjų pavyzdžių, kurie kentėjo dėl savo tikėjimo. Esmėje šventieji troško ne kančios kaip tokios, kaip nebūties skleidėjos, kaip žmogaus ardytojos, bet jie troško Dievo. Kančia buvo jiems tik kelias, vienintelis tikras kelias į Dievą. Kentėdami jie džiaugėsi ne savos būties nykimu, bet tuo, kad šis nykimas yra sykiu ir statymas iš Dievo pusės (Maceina, 1997, 281 p.). Kaip teigia Unamuno (2003, 184 p.): „Dievu aš tikiu, nes jaučiu Jo meilės dvelksmą ir Jo neregimą bei neapčiuopiamą ranką, kuri mane traukia, veda ir švelniai spaudžia, nes širdies gilumoje suvokiu ypatingą apvaizdą ir visuotinį protą, kuris nubrėžia mano paties likimo vingį“. Vadinasi, Dievas mus myli, mus veda, mumis pasitiki, ir norėdami Jam atsidėkoti, mes turime pakelti kančias. Kančios išgyvenimas, ne tik padeda išlaikyti bendrystę su Kristum, bet tuo pačiu padeda supanašėti su Juo, pelnyti išganymą, ir tapti tobulesniu.

T. Dajczer (2010, 114 p.) tarsi pratęsia mintį, jog kančia, tai tarsi Dievo prisilietimas, kuris teikia mums ne skausmą, o įvairių malonių: „Kiekviena audra turi savo prasmę, – tai Dievo palytėjimas, teikiantis kokių nors didelių malonių, ypač pasitikėjimo malonę“. Iš to seka, kad kančios metu tikintysis gali pasikliauti Dievu, tikėtis iš Jo paguodos. O kaip sako Maceina (1997, 139 – 140), kas kančioje skundžiasi, tas ieško paguodos, ir kas į skundą atsako, tas paguodžia, o kančioje paguosti gali tik Dievas. Taip pat kančios akimirka žmogus turi prisiminti koks buvo ramus Kristus kęsdamas kančią, mes turime sekti Jėzaus pavyzdžiui ir atsiduoti Dievui. C. S. Lewis (2006, 91 p.) papildoma teigdamas, kad būti laisvam nuo išbandymų, kančios, dėl kurių pats esi kaltas – būtų palaima. O tuos, kuriuos siunčia Dievas, privalome džiugiai pakelti.

To pasėkoje galima suprasti, Dievas leidžia, kad išbandymai mums kiltų natūraliai klostantis įvykiams. Tuo pačiu tuos sunkumus Dievas padeda mums nugalėti tik reikia Juo visiškai pasitikėti. Mes negalime išvengti, kad išbandymai nekeltų mums skausmo, kad nesijaustume prislėgti ir pasimetę. Tikinčiajam gyvenimo išbandymai nėra labai sunkiai pakeliami, kai jis suvokia, kad jis visada gali pasikliauti ir tikėtis paramos bei palaikymo iš Dievo. Kaip rašo A. Grauslys (1974, 124 p.): „būtent tam, kuris į Dievą tiki, nėra medžio, kuris neskambėtų, nėra kančios be džiaugsmo, nėra dienos be stebuklo. Jei mes suprastume, ko mes esame nusipelnę savo nuodėmėmis, nebesistebėtume savo kantrybe ir su žvaiesne bei linksmesne nuotaika pakeltume pasitaikančius kryželius.“ Niekas taip nepasitarnauja charakterio ugdymui, kaip sunkumų pakėlimas. Jie pažadina mūsų viduje tai, kas geriausia. Mūsų idealas turi būti pakankamai aukštas, kad iš visų sunkumų galėtume gauti naudos savo gyvenimui. Juk gera įgyvendinti tai, ką teoriškai manome esant vertinga. O juk ir pati religija žmogui daro teigiamą įtaką: nors jos pirminis tikslas yra „išganyti sielas“, tačiau jis labai teigiamai veikia į žmogaus psichologinį sveikatingumą. Religija suteikia žmogui dvasinį inkarą, tokį saugumo jausmą, kokio jis negali rasti niekur kitur (Frankl, 1968, 33p.).

Kenčiant labai aktualu atpažinti Dievo valią. Tuomet klausimas apie ją užklumpa mus ne kartą, įvairios priežastys verčia mus ieškoti atsakymo. Tada mums kyla sunkumų, tai mus labai žeidžia, todėl žmogus susimąsto apie gyvenimo prasmę. Žmogus yra priverstas ieškoti naujos atramos, netekęs senosios ir tuo pačiu tikresnės gyvenimo prasmės. Dievas mus veda, už rankos, neleidžia mums sugniužti išgyvenant kančią, nepasiduoti kartėliui, netapti ciniškiems, o svarbiausia nepasiduoti tamsybėms užklupus liūdesiui, priešingai ragina atsiversti (Schaller, 2002, 84 p.). Tai patvirtina Grigo (1993, 19 p.) žodžiai: „Jau supratau, kas tai yra: kančioje rasti prasmę, nesėkmėje – Dievo meilę. Daug metų gyvenau be kančios, be vargo. Tai buvo niekingas, egoistiškas gyvenimas. Ir kokia palaima ir išsivadavimas suprasti, kad Dievas myli tą, kuriam siunčia kančią (tik blogai sielai ji yra bausmė)... Tik per kančią žmogus pažįsta savo sielą, įsikauso į ją ir išgirsta Dievo kvietimą: atei pas Mane, Aš tave priglausiu ir tau palengvės. Ir kai žmogus išgirsta tą balsą, tuomet gali viską ištvirti.“ Suprasti, kad Dievas kenčia visuose ir kiekviename iš mūsų atskirai, visuose ir kiekvienoje iš sąmonių, pavaldžių trumpalaikiai materijai, ir mes visi kenčiame Jame. Religinis sielvartas yra ne kas kita, kaip dieviškoji kančia, kai jaučiu, jog Dievas kenčia manyje, o aš kenčiu Jame (Unamuno, 2003, 196 p.).

Kančia padeda suvokti, kad žmogus yra praeinanti būtybė. Baisi neviltis apima suvokus, kad žmogus niekada neturi savo gyvenimo, nes jis nuolatos teka. Jis iš nežinomybės ateina ir nežinomybėje dingsta: „Juk dulke esi ir į dulkę sugrįši“ (Pr 3, 19). Visas žmogaus gyvenimas yra praeinamumas: jis būna praeidamas, o kiekviena diena yra nuolatinis atsisveikinimo mostas. Tai

jausdamas žmogus vis dėlto nenori praeiti. Jis ginasi nuo šio praėjimo, jis nenori, kad jo nebūtų. Kaip teigia Maceina (1997, 239 p.): „galimybė išnykti visados pasiliks kaip grėsmė, nurodanti absoliutinį mūsų išsisknijimą transcendencijoje. Psichologiškai mes galime viso to nejausti. Kasdienybėje mes galime visa tai pamiršti ir manyti esą labiausiai saugūs. Tačiau religiniame akte, aname egzistenciniame susitikime su transcendencija, kada atsiveria mūsų gelmės, mes aiškiai atsistojame prieš šitą ontologinę grėsmę ir joje pajaučiame, kaip nepaprastai esame priklausomi nuo Dievo.“ Taigi kančios akimirkoje, kai susiduria akis į akį su nebūtimi, žmogus suvokia savo būties šaltinį, pergyvena save kaip absoliučiai priklausomą nuo Dievo, priima šitą priklausomybę ir taip nugali išnykimo, baigtimumo baimę.

Nadine (2004, 51 p.) teigia: „Kančia yra Dievo plano dalis. Kai grumiamės kenčiame dėl Dievo, auga ir mūsų tikėjimas, Dievas tai leidžia, nes po kančių išgyvenimo tampame stipresni.“ Būdami stipresni mes geriau tarnaujame Dievui. Žmogus turi sugebėti pakelti kančią, tada turės jėgų ir kitom kančioms iškęsti, kurios gali pasitaikyti jo gyvenimo kelyje. Patirdami sunkumus mes augame ir stiprėjame dvasine prasme.

2.3.2. Kančia skatina susimąstyti ir pabusti tikrajai būčiai

Žvelgiant į kiekvieno žmogaus patiriamą kančią, lygiai kaip ir į viso kančios pasaulio ištakas, neišvengiamai kyla klausimas – kodėl? Tai klausimas apie kančios pagrindą ir priežastį, taip pat ir apie jos tikslą (kodėl?), trumpai tariant, apie prasmę. Jis ne tik lydi žmogaus kančią, bet, atrodo, netgi apibrėžia jos žmogiškąjį turinį, tai, kas kančią daro būtent žmogiškąja kančia (Jonas Paulius II, 1984). Maceina knygoje „Jobo drama“ tiksliai nurodo, kodėl žmogų ištinka kančia teigdamas, kad kančia yra liudytoja, kad žmogus yra pasaulyje, bet kad jis nėra iš pasaulio. Pasaulis jam yra tik sąlyga ir jo veiklos laukas, bet niekad ne jo buvimo šaltinis ir prasmė. Jeigu tas žmogus, gyvendamas ilgesnį laimės tarpsnį, spėja pamiršti šitą savo savarankiškumą ir pradėti būti taip, tarsi jis būtų iš pasaulio, kančia pažadina jį iš šios užmaršties ir nurodo tikrąją jo būseną (Maceina, 1997, 65 p.).

Taigi kančia ištinka žmogų netikėtai, sukrėsdama visą jo egzistenciją, sumaišydama iki tol buvusius įsitikinimus ir mąstymą. Šitokį išgyvenimą psichologiniame kontekste būtų galima pavadinti – psichologine krize. Krizė, arba kitaip sakant kraštinė situacija – tai emocinio ir protinio streso situacija, reikalaujanti per trumpą laiką pakeisti perspektyvas. Žmogus patekęs į krizinę situaciją, neįstengia išlikti ramus, t.y. neįstengia jį ištikusios traumuojančios situacijos apmalšinti taip, kad galėtų imtis jau žinomų nuolatinių elgesio būdų, ir neįstengia pasinaudoti nesudėtingais įprastiniais prisitaikymo būdais (Plužek, 1996, 130 p.). Kraštinėse situacijose asmuo būna

bijodamas, nes šių situacijų metu žmogaus būtis priartėja prie savo ribos ir, vaizdingai kalbant, atsistoja akis į akį su nebūtimi. Tokiose situacijose aptemsta ne kuris nors teorinis klausimas, bet pats jo buvimas. Taip atsitinka žmogui visose kraštinėse situacijose, taip jam atsitinka ir kančioje (Maceina, 1997, 69 p.).

Jobą ištinka egzistencinė krizė, kuri dažniausiai žmonėms kyla iš vidinių konfliktų, nerimo išgyvenant ir sprendžiant esminius gyvenimo klausimus, atliekant svarbius gyvenimo sprendimus, priimant reikšmingus sau ir kitiems sprendimus, susijusius su atsakomybe, laisve, nepriklausomybe, meile, mirtimi, tikėjimu ir kitais svarbiausiais žmogui egzistencijos fenomenais (Polukordienė, 2003, 15 p.). Maceina (1997, 56 – 57 p.) pateikia vieną iš būdų kaip galima žmogui sukurti egzistencinę krizę, kraštinę situaciją: „reikia jį išbloškinti iš kasdienybės, reikia nukirpti gijas, kurios jį laiko pririšusios prie šių dviejų kertinių kasdienybės stulpų: prie turto ir prie kūno. Ir tada tik paaiškės kaip žmogus elgsis naujoje savo padėtyje.“ Taigi norint įvertinti ar žmogaus tikėjimas yra tikras, ar tik dėkingumas už gerą gyvenimą, reikia sudaužyti jam atrodančią nedūžtančią laimę, kuri dažną nuvilioja į kasdienybę ir prapuldo pasaulyje.

Pirmąjį išbandymą Jobas ištveria pagirtinai. Nepraranda tikėjimo Dievu. Nepaisant to, kad sebiečiai pagrobė jo gyvulius ir išžudė piemenis, ugnis iš dangaus sunaikino avis ir tarnus. Chaldėjai nusivarė kupranugarius, o pakilęs iš dykumos visulas sugriovė namus, palaidojo griūvėsiuose sūnus ir dukteris. Jobas persiplėšė savo rūbus, nusiskuto galvą ir, nusilenkęs Dievui, be galo nuolankiai tarė: „Plikas išėjau iš motinos įsčios ir plikas sugrįšiu tenai. Viešpats davė, Viešpats atėmė, kaip Viešpačiui patiko taip padarė, tebūnie palaimintas Viešpats vardas“ (Job 1, 21). Taigi Jobas išsprendžia krizinį įvykį pasitelkdamas jam gerai žinomą sprendimo būdą – pasitikėjimą Dievo valia.

Maceinos (1997, 61 p.) žodžiais kalbant: „turto netekimas nėra nei vienintelis, nei pats tikrasis žmogaus išbloškimas iš kasdienybės. Kūnas gali žmogų prapuldyti gyvybės pasaulyje net daug giliau ir daug tragiškiau negu turtas.“ Tai galima pastebėti, kai Jobui siunčiamas antrasis išbandymas, kai paliečiamas jo kūnas, sudrebinama jo būtis. Velnias apleidžia Jobą bjauriomis votimis nuo kojų padų iki viršugalvio. Visa Jobo oda pasidaro viena pūliuojanti žaizda. Pūliai taip gausiai teka, kad Jobas, pasiėmęs šukę, juos gramdo nuo savęs. Negalėdamas dėl ligos pasilikti tarp žmonių, jis persikėlia į atmatų krūvą už savo miesto ir ten apsigyvena (Job 2, 7 – 8). Plužek (1996, 131 p.) teigimu, žmonės vargiai ištveria situacijas, kurios pažeidžia saugumo jausmą. O juk didžiausias žmogaus saugumo garantas yra jo kūnas. Taigi velnias paliečia antrąjį kasdienybės stulpą ir jį išgriauna, sunaikindamas Jobo kūną.

Jobas mato visai kitokią išbandymų prasmę. „Netekęs turtų Jobas pasiguodė žmogaus egzistencijos griežta nepriklausomybe nuo viso pasaulio. Netekęs kūno, jis guodžiais Apvaizdos

visuotinumu. Dievą Jobas pergyvena kaip Didįjį Įprasmingumą, kurio rankose slypi ne tik gėris, bet ir blogis. Jobas nepadarė Dievo blogio atoriūmų, kaip manichėjai, bet jis jaučia, kad visi smūgiai, kurie ištinca žmogų, yra įjungti į visuotinį prasmingumą, turintį savo pagrindą pačiame Dievuje. Todėl Jobas priima smugius ne kaip viršinę nelaimę, žmogų gniuždančią ir traiškančią, bet kaip Viešpaties dovanas, kurias dalina Jo neregimo rankos“ (Maceina, 1997, 62 p.). Kaip teigia Markevičius (2010): „Tam, kad pajėgtume suprasti kentėjimą dėl likimo smūgių, taip pat ateities nežinomybės keliamą kančią, būtina pakilti virš savo instinktyvaus polinkio bėgti nuo skausmo. Tuomet padeda tikėjimas, kad iššūkiai yra kelias į kažką aukštesnio, vertingesnio.“

Taigi apibendrinant galima sakyti, kad velnio iškelta abejonė yra reali, nes pagrįsta tūkstančiais gyvenimo pavyzdžių. Šioje situacijoje velnio noras įrodyti Dievui, kad Jobo tikėjimas yra pagrįstas tik tuo, kad jo gyvenime viskas sekasi, nepasitvirtino. Jobas neprarado savo tikėjimo Dievu net, kai jo gyvenime atsirado daug netekties, buvo sukrėsta jo, niekada neapmąstyta, būtis. Nors velnias kalba ne pats iš savęs, bet iš žmogaus egzistencijos. Šiuo atveju jis yra ne tiek pikto atstovas bei reiškėjas, kiek žmogaus buvimo pasaulyje interpretatorius, norįs bendrą patyrimą pritaikyti ir konkrečiam Jobo atvejui, tačiau Jobo tikėjimas įrodė, kad jis mažiau pasaulyje prapuolęs, negu velnias buvo patyręs savo klajonėse po žemę, jis atlaikė visu smūgius ir pasiliko Dievui ištikimas (Maceina, 1997, 63 p.).

3. DVASINĖ PAGUODA KANČIOJE: JOBŲ ATVEJIS

3.1. Tylėjimas – guodimo forma

Tyla – tai gyvenimo būdas, tai ypatingas būdas išgyventi santykį su savimi, kitais ir Dievu. Tylėti – tai ne tas pats kaip likti užsičiaupus, tai sukurti erdvę savo viduje, kurioje panorėję galime pasislėpti, galime apsivalyti nuo įvairiausio pobūdžio minčių ir emocijų. Žmogui reikia tokios erdvės, kurioje jis galėtų susitelkti, pailsėti, pažvelkti į veidrodį, peržiūrėti savo gyvenimo kryptį. Tylint susilieti su kasdienine įvykių kronika, nukeliauti į savo esybės centrą (Colombero, 2004, 167 p.). Kitaip sakant tyla žmogui reikalinga tam, kad suprastų save, apmąstytų savo būtį, sudėlioti savo mintis, jausmus ir emocijas. O šalia esantieji savo tyliu buvimu gerbtų ir palaikytų kenčiantįjį.

3.1.1. Tyla artinanti prie Dievo

Neretai apkaltinamas pats Dievas ir kviečiamas duoti ataskaitą, kodėl leido įvykiams pasukti tokia linkme. „Jeigu Dievas yra, kodėl..? Jeigu tiesa, kad daro stebuklus... Jeigu yra Tėvas, kaip mes buvome mokomi... Jeigu tiesa, kad viską mato... kad nė plaukas nenukrinta be jo žinios... Kam aš meldžiuosi, kai meldžiuosi? Kodėl apskritai reikia melstis? Ką aš tau blogo padariau, kad mane taip nubaudei? Kur ligoninėje yra Dievas?“ Tokius žodžius kasdien ištaria tūkstančiai žmonių, kurie susiduria su kančios akimirka, neviltimi ir beprasmybe. Kaip teigia Colombero (2001, 48 p.): „Niekas taip nepaslėpia Dievo veido kaip kančia.“

Žmogus tikisi tiesaus Dievo atsakymo čia ir dabar nesuvokdamas, kad kartais tyla pasako daugiau nei tušti žodžiai. Kaip kad pavyzdžiui Jėzaus tyli kančia ant kryžiaus. Kryžius ne tik mums parodo Jėzaus tylą kaip paskutinį jo žodį Tėvui, bet taip pat byloja, jog ir Dievas kalba tylėjimu (Benediktas XVI, 2012). Šiuos popiežiaus žodžius patvirtina Jeremijas (1, 11): Dievas yra esantis, o Jo mintis yra gyva ir budri visų pasaulio tylų pilnatvėje, gelmėje ir platume. Viešpats budi migdolo medyje, kad įvygdytų savo žodį. Taip pat Jėzaus tyla ant kryžiaus padeda geriau suvokti ir besimeldžiančio žmogaus patirtį: išklausę ir priėmę Dievo Žodį, mes turime stoti akistaton su Dievo tylėjimu, kuriuo taipogi jis mums kalba (Benediktas XVI, 2012). O neretai ir mūsų tyla, ir mūsų maldos labiau padeda atvesti žmones prie Dievo pažinimo, nei visi mūsų žodžiai apie Jį. Vien tai, kad, apie Jį kalbėdamas, trokšti teikti Dievui šlovę, dar negarantuoja, kad tavo kalba Jam tikrai

teikia šlovę. Merton (2010, 283 p.) retoriniai klausimai puikiai atspindi mintį apie tylą: „O kaip tada, kai Jis labiau norėtų, kad tu patylėtum? Ar niekada nesi girdėjęs, kad tyla Jam teikia šlovę?“

Popiežius Benediktas XVI savo kalboje „Žodžiai ir tyla Jėzaus maldoje“ (2012) aptarė žodžio ir tylos dinamikos kryptis. Pirmoji – tai Dievo Žodžio priėmimas. Norint Dievo Žodį išgirsti, reikalinga vidinė ir išorinė tyla. Tai pasiekti nepaprastai sunku dabartiniais laikais. Dabartinis metas nepalankus susikaupimui, kartais netgi atrodo, kad bijoma tylos, kad bandoma ją užpildyti tūkstančiais kasdien karštingai tariamų žodžių. Tuo tarpu didžioji Bažnyčios Tėvų tradicija mus moko, kad Kristaus slėpiniams reikalinga tyla ir kad tik tyloje Dievo Žodis gali mumyse apsigyventi. Šis principas, kad be tylos neįmanoma girdėti, galioja ir asmeninei maldai, ir liturgijai. Iš Evangelijų žinome, kad ir Jėzus, ypač lemtingų sprendimų akimirkomis, pasišalindavo nuo minios ir netgi nuo apaštalų, ir meldavosi tyloje. Vienuolio Merton (2010, 286 p.) mintys papildo popiežiaus kalbą: „Tylą aš laikau dieviškąja meile, kuri kiekvienai dorybei turi suteikti antgamtinę būtį ir, kuri yra „tyla“, nes yra įsišaknijusi Dieve. Be šios tylos mūsų dorybės yra tik skambesys, tik išorinis triukšmas, tik nieko apraiška, nes tai, ką atskleidžia dorybės, yra jų viduje slypinti dieviškoji meilė, kuri turi savąją „tylą“. Toje tyloje slypi Asmuo – Kristus, kuris ir pats yra pasislėpęs, kaip yra sakęs, Tėvo tyloje. Tiktai pasiekę tą Viešpaties tylą, Viešpaties susivienijimo su Tėvu tylą, iš kurios ateina žodžiai, iš tiesų galime pradėti suvokti šių žodžių gelmę. Jėzaus žodžiai radosi tyloje ant kalno, pasak Rašto, jam susivienijus su Tėvu. Iš šitos bendrystės su Tėvu tylos, iš panirimo į Tėvą randasi žodžiai, ir, tiktai pasiekę šį tašką ir šiuo tašku remdamiesi, pasiekiame tikrąją jo žodžių gelmę ir galime būti autentiški jų aiškintojai. Viešpats savo žodžiais kviečia mus kopti su juo į kalną ir jo tyloje pažinti tikrąją žodžių prasmę.“

Esama taip pat ir kitokio ryšio, siejančio maldą su tyla. Ne tik mes tylime, norėdami išgirsti Dievo Žodį, bet dažnai mūsų maldoje susiduriame ir su Dievo tylėjimu, pasijuntame kone apleisti, ima atrodyti, kad Dievas mūsų negirdi. Tačiau šitoks Dievo tylėjimas, kaip ir Jėzaus maldos atveju, nereiškia, kad Dievas negirdi. Krikščionis žino, kad Viešpats yra su juo ir klauso jo maldos net ir skausmo ar vienatvės sutemose (Benediktas XVI, 2012). Tikintysis yra įsitikinęs, kad žmogaus kančioje yra kažkas šventa, ko mūsų žemiškosios akys nepajėgia išvelgti, bet kas turi būti, jeigu Jėzus taip labai ją vertino mus išganydamas. Sugrąžinti kančiai sakralumą – tai geriausias būdas ją įprasminti ir sutrukdyti jai tapti sukilimu prieš Dievą ir desperacija. Galbūt, užuot perėjus tiek beprasmiškų kelių, geriausias kelias duoti prasmę kančiai yra šis: tikėti, kad ji turi prasmę, net jeigu tai lieka nuo mūsų paslėpta (Colombero, 2001, 49 p.). Kaip kad akivaizdaus neteisingumo akivaizdoje Jobas garsiai šaukė Dievui, maža to, su juo galynėjosi. Dabar jis priešais save pamato Dievo didybę. Suvokęs, kad tikrosios Dievo didybės akivaizdoje visas mūsų kalbėjimas tėra skurdas ir nė iš tolo nepriartėja prie Jo būties didybės, jis sako: „Nors kartą kalbėjau, nebekalbėsiu;

nors dusyk, daugiau to nebedarysiu“ (Job 40, 5). Tyla Dievo didybės akivaizdoje, nes mūsų žodžiai per menki. Į galvą man ateina paskutinės šventojo Tomo gyvenimo savaitės. Šiomis paskutinėmis savaitėmis jis daugiau neberašė ir nebekalbėjo. Draugai jo klausė, kodėl jis nebekalba ir neberašo, o jis duodamas atsaką teigė, kad palyginus tai ką jis regėjo, žodžiai atrodo it šiaudai (Benediktas XVI, 2006). Jei savo gyvenimą pripildome tylos, tuomet gyvename viltyje, o Kristus gyvena mumyse ir mūsų dorybėms suteikia turinį. Tuomet, kai ateina laikas, mes jį atvirai išpažįstame žmonėms ir mūsų išpažinimas yra prasmingas, nes yra išsaknijęs gilioje tyloje. Jis pažadina Kristaus tylą širdyse tų, kurie mus girdi, taip, kad jie patys nutyla, ima stebėti ir klausyti, nes pradeda atrasti savo tikrąją sąvastį (Merton, 2010, 286 p.).

3.1.2. Tyla Jobo kančioje

Jei mes ieškome tylos, įsiklausome į ją, tai atrandame tikrus stebuklus. Tyla yra didžiausiais vaistas ir gydo nuo kančios. Kodėl mums, jei būna labai sunku, visada prireikia tylos? Nes tik tylą vienintelė išgydo visas kančias, visus skausmus. Sakoma, kad dvasines žaizdas gydo laikas. O iš tiesų gydo ne laikas, o mūsų sugebėjimas tame laike atrasti gydančiąją tylą (Pilvelis, 2010). Kaip kad atėję paguosti Jobo septynias dienas ir septynias naktis sėdėjo draugai su juo ant žemės, ir „nė vienas netarė nė žodžio, nes matė, kad skausmas buvo per didelis“ (Job 2,13). Iš tikro didelio skausmo akivaizdoje žodžiai netenka prasmės (Maceina, 1997, 42).

Špysas (2003), naudodamasis savo patirtimi, teigia, kad iš Jobo draugų galima pasimokyti: „Man padėjo tai, kad pas mane irgi atėjo mano draugai ir tiesiog pabuvo su manimi. Tačiau toliau skaitydami Jobo knygą matome, kad Jobo draugai neteisingai įvertino jo situaciją. Bet pirmas jų žingsnis buvo teisingas: jie atėjo. Kai kas nors kenčia, svarbu jam parodyti, kad yra ne vienas. Yra tiesioginis ryšys tarp laiko ir meilės. Skausmo momentais laikas tampa vienu iš svarbiausių dalykų, kuriuos galima padovanoti kitam“. Taigi buvimas drauge su kitu kančios akimirka, nors ir nekalbama, kenčiančiajam parodoma, kad jis yra ne vienas, kad jo kančią mato kiti ir nori jį palaikyti. Iš tikro žmonės giliausiai suriša ne tai, kas pasakyta, bet tai, kas perduota tyloje: vos jaučiamu prisilietimu, rankos paspaudimu, akių žvilgsniu arba nors pačiu buvimu šalia vienas kito. Tyla taip pat turi metafizinės jungiamosios galios – net dar didesnės negu žodis (Maceina, 1997, 44 – 45 p.).

Kenčiančiame ligonyje, kaip ir Jobo atveju, nėra nieko paslaptingesnio kaip tylą. Kartais jis į mus žvelgia taip įdėmiai, kad regimai primena tos paslapties, kuri yra kiekvienoje būtybėje ir kiekvienoje žmogiškojoje istorijoje, bedugnę. Jam tylėjimas nėra vien tik noras patausoti energiją, pailsėti ar lengviau pakvėpuoti, bet jo buvimas būdas, tas ypatingas būdas jausti dabartinį

ryšį su savimi, netikėtai patekusių į ribinę situaciją, reginčiu, kaip pasaulis, kuris buvo jo, dabar slysta vis tolyn nuo jo ir jis nieko negali padaryti (Colombero, 2001, 43 p.). Tylėjimas yra tiesioginis žmogiškasis bendravimas. Todėl kiekvieną didžią mūsų gyvenimo valandą mes nutylime, nes mes norime tuomet būti kuo arčiausiai (Maceina, 1997, 45 p.).

Tyla mums yra tobulumo pagrindas ir garantas. Tik apmąstydami tyloje savo trūkumus, taip pat tyloje surandame būdus tobulėti. Iš sudėtingos problemos, sukurtos triukšmo, tyloje atsiranda paprastas atsakymas. Ir jis teisingas, nes nereikalauja savo patvirtinimui triukšmo. Juk mes iš pradžių suvokiame, o paskui jau tai bandome aiškinti kitiems. Tik neprotintas žmogus iš pradžių kalba, po to bando suprasti, ką ir kodėl pasakė. Jeigu mes norime suvokti savo gyvenimo prasmę, tai yra norime jį aprėpti viena mintimi, kitaip jo ir nesuvoksime, tai tik tyloje galime tai padaryti. Kadangi mūsų gyvenimas gali tilpti tik į tylą, joje iširti (Pilvelis, 2010). Ir niekas kitas, išskyrus Dievą, negali prieiti prie žmogaus slapčiausių gelmių, kurias patiria kančios akimirka (Colombero, 2001, 38 p.).

Įprasta sakyti, kad kiekvienas žmogus yra paslaptis. Tai visų pirma tinka kenčiantiems žmonėms. Kas, žiūrėdamas į sunkų ligonį, gali žinoti, apie kokius dalykus ar asmenis jis galvoja, kokiose tolybėse sklando jo mintys ir jo širdis, kokie yra jo jausmai? Baimė dėl besiantinančios pabaigos? Grauzatis, kartėlis, ramybė ar pasipriešinimas jį sukausčiusios už visus jo troškimus galingesnės situacijos akivaizdoje? (Colombero, 2001, 36 – 37 p.). Kad ir kokie jausmai ir mintys valdytų kenčiantįjį ribinėje situacijoje, aišku tik tiek, kad protingi žodžiai atsiranda tik iš tylos. Jei norime ką nors pasakyti reikšmingo, išmintingo ir gero, tai turime, išgirsti, kas tik geriausia. Tai yra tylą. Taip jausdami subtiliausius savo dvasios impulsus, mes pradėdami kalbėti. Tik gilus susikaupimas visiškoje tyloje leidžia mums pasiekti arba išgirsti išmintį (Pilvelis, 2010).

3.2. Prabilimas – kaip savęs atstatymas ir dvasinė pagalba pačiam sau

Žmogus nebūtų žmogumi, jeigu jam nebūtų suteikta galia kalbėti, nes juk kalbant galima pasakyti daug daugiau negu pasakytų tylus veidas. Žodžiu mes išreiškiame ir savo vidų, mums dar intymesnį pasaulį, platiname savo sąmonės turinį. Žmogus nori bendrauti, palaikyti ryšį, pasidalyti, ne tiek pasakyti, kiek pasisakyti, išlaisvinant kuo gilesnį savo būties turinį. Tai nori padaryti ir Jobas, po ilgos tylos prabildamas. Juk vienas pagrindinių žmogaus poreikių yra kalbėti ir kaip tik – kalbėti apie save (Colombero, 2004, 106 p.).

3.2.1. Kūrėjo padovanota kalbos dovana

Tikėjimas daugumoje literatūros šaltinių yra apibūdinamas kaip „laisvai kylantis Dievo ir žmogaus santykis, veiklios meilės persunktas abipusis santykis tarp baigtinio žmogaus asmens ir begalinio asmeninio Dievo. Tai abipusis žvilgsnis, kai žvelgiama „iš apačios“ (iš žmogaus pusės) ir „iš vidaus“ (iš Dievo pusės)“ (Beresnevičius, 1997, 41 p.). Kitaip sakant Dievas mus sukūrė bendrauti su Juo. Jėzus sako: „Aš esu gyvenimo duona! Kas ateina pas mane, niekuomet nebealks, ir kas tiki mane, niekuomet nebetroks“ (Jn 6, 35). Per savo Sūnų Jėzų Kristų jis pakvietė klausytis savo mokymo ir sekti juo: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“ (Jn 14, 6).

Religinis santykis tarp žmogaus ir Dievo turi dvi prasmes. Religija objektyviaja prasme yra tikėjimų, pratybų ir steiginių visuma, susijusi su aukštesniąja esybe, nuo kurios žmogus jaučiaisi priklausomas ir su kuria jis nori palaikyti santykį. Subjektyviaja prasme religija (religingumas) yra žmogaus sielos būklė šios aukštesniosios esybės akivaizdoje (Beresnevičius, 1997, 41 – 42 p.). Nors Dievas mus suteikė laisvę pasirinkti, eiti į santykį su Dievu ar ne, tačiau jau mūsų prigimtyje slypi pajauta, kad egzistuoja kažkas aukštesnio, galingesnio ir išmintingesnio už žmogų.

Dievas sukūręs žmogų suprato, kad jam reikia ne tik bendrystės su Aukščiausiuoju, bet ir kito tokio pat žmogaus. Kaip teigia Elena Vait (2002, 27 p.) nagrinėdama pirmųjų tėvų sukūrimą: žmogui nebuvo skirta gyventi vienam. Jis turėjo būti visuomeninė būtybė. Be draugijos gražūs Rojaus sodai ir žavūs užsiėmimai nebūtų teikę visiškos laimės. Net bendravimas su angelais nebūtų galėjęs patenkinti jo užuojautos ir bendravimo troškimo, todėl Dievas tarė: „Negera žmogui būti vienam. Padarytiu jam tinkamą bendrininką“ (Pr 2, 18). Taip Dievas sukuria kitą žmogų, kad bendrautų ir vienas kitą palaikytų džiaugsmo ir nusivilimo akimirkomis.

O kaip žmogiškojo bendravimo įvykdymą Aukščiausiasis suteikė kalbos dovaną. Būdamas bendruomeninė būtybė, žmogus tuo pačiu yra ir kalbanti būtybė. Kalba yra esmingai suausta su žmogaus būtimi, nes ši būtis trokšta būti pasidalinta su kitu. Kalba kaip tik įvykdo šitą pačioje giliausioje prigimtyje glūdintį norą. Ji pralaužia individo ankštumą ir išveda į būvimą drauge su kitais (Maceina, 1997, 42 p.). Tik prabilęs žmogus pajunta tikrąjį būvimą drauge, kada gali išsakyti savo skausmą, priekaištus kitam. Kalbėjimas leidžia žmogui patenkinti meilės ir prisirišimo poreikį. O ieškoti panašių į save yra visuotinis žmogiškasis procesas, tai pašaukimas, kuriuo paženklinta žmogaus egzistencija, tai prigimtinė jėga, kreipianti žmogų kitų žmonių link ir teigianti, kad solidarumas ir draugystė – tai pats autentiškiausias egzistavimo būdas (Colombero, 2004, 123 – 124 p.). Už tai turime dėkoti Dievui, mūsų Kūrėjui ir Išganytojui, kuris davė mums

kalbą, kuria, kaip teigia Merton (2010, 281 p.): „galime apie Jį kalbėti, nes tikėjimas ateina per klausymą, o mūsų liežuviai yra raktai, kuriais atrakinamos dangaus durys.“

3.2.2. Jobo prabilimas išgyvenant kančią

Būti drauge yra vienas iš giliausių mūsų apsisprendimų. Todėl žmogus prabyla į kitą žmogų kiekviena proga: džiaugdamosis ar kentėdamas, mylėdamas ar neapkęsdamas, garbindamas ir piktažodžiaudamas. Šiuo savo aktu jis apreiškia save, objektyvuoja vidinį savo pasaulį ir jį perteikia kitam (Maceina, 1997, 42 – 43 p.). Taip daro ir Jobas, pratylėjęs septynias dienas ir septynias naktis jis prabyla iš savo kančios: nebegali leisti savo burnai tylėti. Kalba iš dvasios skausmo, skundžiasi iš gyvasties kartėlio“ (Job 7, 11). Bando išsakyti savo skausmą, nes iš tikrųjų tik tas, kuris yra kentėjęs, yra pajėgus, ir tai ne visai pakenčiamai, kalbėti apie kančią, nes kalba apie tai iš vidaus (Colombero, 2001, 40 p.).

Išgyvenant kančią prabilimas būna labai apmąstytas, kaip teigia filosofas Maceina (1997, 76 – 77 p.): „Susirūpinęs savo būtimi, žmogus pradeda mąstyti, todėl kad šiuo aktu jis nori išsklaidyti aną nebūties tamsą, kuri jį laiko apsupusį kančioje. Mąstydami mes mėginame iš savyje esančio chaoso kildinti naują mūsų būtį. Jobas nori kalbėti, vadinasi, nori mąstyti, ne todėl, kad psichiškai palengvintų savo skausmą, bet todėl, kad iš naujo pagrįstų nubūtintą savo būtį“. Pagal Navikaitės (2005) pateiktą egzistencinio mąstymo apibrėžimą galima giliau suprasti filosofo išreikštą mintį. „Egzistencinis mąstymo būdas – tai savirefleksija, kur žmogus pats sau turįs kelti ir spręsti klausimą „būti“ ar „nebūti“, kadangi tai klausimai, kurių niekas kitas už jį išspręsti negalįs. Egzistenciniam mąstymui svarbu ne tai, kas yra pasaulis pats savaime, kas yra tiesa pati savaime, o tai ką pasaulis arba tiesa reiškia man pačiam, kaip aš turiu apsispręsti jų atžvilgiu. Tiesos negalima žinoti, joje galima „būti: arba „nebūti“ hamletiškąja prasme.“ Taigi asmuo išgyvenantis ribinę situaciją, kada yra išblokštas iš savo įprastos būties vėžių, tučtuojau ima mąstyti. Tiksliau sakant „savo mąstymu jis kaip tik į šį tikrąjį buvimą grįžta, statydamas šiuo aktu iš naujo savo būtį. Todėl mąstydamas egzistencine prasme niekad nėra teorinis, nes jis liečia ne vieną kurią idėją ar problemą, bet pačią mūsų būtį“ (Maceina, 1997, 78 p.).

Kaip teigia Biolo (1988, 16 p.): „savo autentišku ir originaliu pagrindu žmogus yra didysis Dievo „ieškotojas“, o Dievas svarbiausias „Ieškomasis“. Žmogus siekia žinojimo ir absoliučios meilės.“ Taip ir Jobas prabyla, jis nenori mirti neišsakęs to, ką kančia pažadino jame, nori rasti atsakymus į savo būties klausimus. Savo skausmą jis reiškia vienas po kito einančiu klausimu. „Jis visą laiką tik klausia. Jis visą laiką tik ieško atsakymo. Jeigu vienur kitur jis ką nors

ir teigia, tai šitie jo teigimai esmėje yra tik išplėsti klausimai, panerti į bendrąją neišaiškintą jo kančios problemą“ (Maceina, 1997, 90 p.).

3.2.3. Jobo skundas, kilęs iš per dideles ir nesuvokiamos žmogaus kančios

Paklausus popiežiaus Benedikto XVI (2010, 37 – 38 p.), ką jis galėtų pasakyti tiems tikintiesiems, kurie susidūrę su nepakeliama kančia ieško tikėjimo pagalbos, pateikia Biblijinio Jobo pavyzdį: „Jobo knyga yra klasikinis riksmas žmogaus, patiriančio visą egzistencijos vargą ir tylintį Dievą, netgi tariamai neteisingą Dievą. Jobas apimtas nevilties ir pikto, todėl iš tikrųjų išrėžia Dievui visą, kas jį parbloškė į dulkes ir verčia abejoti gyvenimo gėriu. Tokios sutemos užklumpa daugelį žmonių. Matyt, jos būtinos, kad kentėdami įgytume supratimo, kad kentėdami taptume viduje laisvi ir subręstume, bet pirmiausia – išmoktume kentėti kartu su kitais. Nėra galutinio, racionalaus atsakymo, pasaulio formulės, kuria būtų galima paaiškinti šiuos dalykus. Mat kai ištikrųjų esame labai giliai paliečiami, tampa svarbūs visai kiti dalykai, kurių nebeįmanoma paaiškinti visuotinėmis formulėmis, nes juos galima išspręsti tik asmeniškai iškenčiant.“ Tokie šventojo Tėvo žodžiai tada galbūt būtų paguodę kenčiantįjį, tačiau tada Jobo skausmas buvo toks didelis, kad jis nerado savyje paaiškinimo, kodėl yra tokioje padėtyje. Nežinodamas kaip kitaip save paguosti, jis ima skųstis. Tas Jobo aitrus skundas yra išraiška nerimo, kuris skaudina jautrų kentėtoją, nematantį prasmės kančioje. Beprasmiška kančia užgožia žmogų ir yra baisesnė už fizinį skausmą (Rubšys, 1984, 310 p.). Skųsdamasis žmogus apreiškia ne tik savo negalią perskverbti į jį ištikusią nebūtį tamsą, bet sykiu ir ontologinį savo polinkį kreiptis į transcendenciją ir ją prašyti jam padėti. Skunde išeina aiškėn pirmasis transcendencijos kaip gelbėtojos pergyvenimas. Dievas išganytojas visų pirma parodo žmogaus dejonėse. Giliausia tad prasme skundas yra religinio pobūdžio. Skunde glūdi žmogaus religijos šaknys. Žmogus kreipiasi į transcendenciją todėl, kad jam reikia peržengti egzistencijos ribas, nes egzistencijos prasmė glūdi anapus josios, ir kad jis pats negali šių ribų peržengti. Todėl jis ir šaukiasi pagalbos, pagalbos ne iš žmonių, bet iš Dievo, kuriame glūdi egzistencijos pagrindas ir prasmė. Religinis žmogaus nusiteikimas visų pirma apsireiškia skundu (Maceina, 1997, 137 p.). Taigi poetišku sielvartu Jobas apgaili, kad aušra pradėjo jo gimtadienį ir naktį, kurioje jis buvo pradėtas, pravėrusią ryto akis ir atvedusią į vargą (Job 3, 6 – 10). Pajutęs savo bejėgiškumą jis nori tik vieno, – kad Dievas paliktų jį ramybėje bent vieną akimirką. Jis tiki: jeigu galėtų pabėgti nuo Dievo, baigtųsi jo dvasinė agonija (Job 7, 17 – 19).

Nors kartkartėmis Jobas pripažįsta, kad Dievo išmintis viršija žmonių išmintį (Rubšys 1984, 314 p.), tačiau savo skundu meta Dievui prometėjišką iššūkį ir teigia, kad problema yra ne jame, bet Dieve. Dievas yra atsakingas už jo kančią. Jobas apkaltina Dievą. Dievas atrodo jam lyg

nelemtas priešas. Užuoat rūpinęsis savo kūrinium, Dievas elgiasi lyg inoringas tironas (Job 9, 18 – 19), plėšrus žvėris (Job 16, 7 – 9), klastingas priešas (Job 16, 12 – 14). Jobas nesupranta, kaip jo būties Palaikytojas, sukūręs jį savo rankomis, dabar jį gniuždo (Maceina, 1997, 237 p.).

Promėtėjiškai gindamas savo teisumą, Jobas padaro save Dievo teisėju. Vienu metu jis nori ištrūkti iš Dievo glėbio, o kitu jis nori susitikti su Dievu kaip lygus su lygiu bešališkam reikalui apsvarstyti, kad jo teismus būtų pripažintas (Job 31, 35 – 37). Jobas yra Prometėjas – žmogus, kuris drįsta abejoti, maištauti ir šaukti Dievą pasiaiškinti (Rubšys 1984, 313 p.). Toks Jobo poelgis dar labiau patvirtina, kad „ribinėse situacijose gali atsiverti ir prasiveržti tik tai, kas glūdi viduje“ (Benediktas XVI, 2010, 374 p.), ko kasdienybėje niekada nebūtum apmąstęs ar drįšęs pasakyti. Nes tylėti egzistencinėje įtampoje gali tik toks asmuo, kuris iki galo yra įsisąmoninęs savo pašaukimą. Visų pirma jis turi būti egzistenciškai subrendęs, kad, likęs vienas apsurdiškame pasaulyje, nesiskųstų bei išvertu tikėjimo išbandymą (Kavaliauskas, 2002).

Taigi Jobas kančios nerime neranda tilto ant prarajos tarp žmogaus ir Dievo. Abejoja Dievo teisingumu ir nesuvokia jam skirtų kančių prasmės, tačiau jis drįsta viltis, kad kada nors ir kaip nors įvyks susitaikymas tarp Dievo ir žmogaus (Rubšys 1984, 313 – 314 p.). Šią viltį jis išreiškia vildamasis, kad Atpirkėjas gražins jį draugystėn su Dievu: „Žinau, kad mano Atpirkėjas yra danguje, – galų gale Jis stos mane ginti. Net nulupta oda, – aš matysiu Dievą savo trapume. Matysiu Jį rūpinantis manimi, – savo akimis matysiu Jį neatokų“ (Job 19, 25 – 27).

Šių dienų žmogui į Jobo teiktus priekaištus Dievui būtų galima atsakyti Benedikto XVI (2010) žodžiais: „galų gale reikia liautis klausti, kokia man iš to nauda. Reikia išmokti suprasti, kad svarbu yra paleisti save. Reikia būti pasirengusiam duoti save.“ Kitaip sakant reikia stengtis suprasti Dievo mums skirtus išbandymus, jo nekaltinant ir nereikalaujant pasiaiškinimo. Juk „Dievas, kuris reikiamu momentu pagydo slogą arba kažką pastumia lipti į automobilį kaip tik tą akimirką, kai lietus pratrūksta kaip iš kibiro, būtų toks absurdiškas Dievas, kad reikėtų jį anuliuoti“ (Carvajal, 2001, 94 p.).

3.2.4. Jobo ir jo draugų dialogas

Būdamas iš esmės klausimas, skundas ieško atsakymo. Paguosti, todėl reiškia atsakyti į kitos egzistencijos klausimą. Būdamas apspręstas būti drauge su kitais, žmogus jaučia savo bendruomeninį būvimą kiekvienoje situacijoje, vadinasi, ir kančioje, ir todėl savaime yra pažadinamas atsakyti, kai kitas klausia savo skundu. Paguoda yra bendruomeninio žmogaus buvimo išraiška. Jos vertė todėl glūdi ne tiek tame, kad ji žmogų suramina, kiek tame, kad ji apskritai ramina, vadinasi apreiškia vieno žmogaus santykį su kitu. Paguoda yra bendruomeninio buvimo

aktas, ir šio akto atlikime glūdi jo vertingumas (Maceina, 1997, 140 – 141 p.). Todėl dažnai sakoma, kad pasidalijus džiaugsmu jis padvigubėja, o pasidalijus skausmu jis sumažėja perpus. Bet emocijos, o pirmiausia meilė, kančia ir džiaugsmas, išlieka asmenine nuosavybe. Potyrio neįmanoma perteikti (Colombero, 2001, 39 p.).

Jobo draugai išklause jo skundą nesuvokia jo pozicijos ir bando primesti savąjį suvokimą. Jie atstovauja teoriniam požiūriui, kuris teigia, kad kančia yra sąlygota nuodėmės. Kaip teigia vienas draugų Elifazas: „ar kas kada, būdamas nekaltas, pražuvo? Ar buvo kur nors dorieji sunakinti? Kalbu iš patirties: kas pikta aria ir bėdą sėja, tas tai ir pjauna“ (Job 4, 7 – 8). Kitas (Zofaras) savo kalboje pabrėžia, kad nėra nekalto žmogaus ir Dievas dar per mažą bausmę skyrė Jobui: „žinok, kad Dievas iš tavęs mažiau reikalauja, negu verta tavo kaltė“. Bildadas mėgina nukreipti Jobo dėmesį į ateitį, kad iš būsimojo gyvenimo, kuris ateis po kančios tarpsnio, šis semtų galios dabarčiai nugalėti: „jeigu tu iš savo pusės kreipsiesi į Dievą ir dėl jo paties maldausi Visagalį malonės, jeigu tu pats pasiliksi grynas ir teisus, tai jis tau jau dabar atsibus ir atstatys teisingus tavo namus. Ankstesnis tavo likimas atrodys tik smulkmena, nes galutinį tavo likimą Jis nepaprastai išaukštins (Job 8, 5 – 7).“ Taigi Jobo draugai mėgino jo skundą apžvelgti iš visų pusių. Jie stengėsi jam duoti atsakymą.

Tačiau Jobas nesutinka su tokiais draugų kaltinimais ir nuomone. Jis gina savo teisumą. Atsakydamas į draugų užmetimus jis duoda savo gyvenimo peržiūrą, kuri atspindi įsitikinimą, kad jis yra žmogus be dėmės: „jokiu būdu nelaikysiu jūsų teisiais, kol mirsiu, neatsisakysiu savo nekaltumo. Savo teisumą ginsiu ir neatsižadėsiu, mano širdis iki gyvos galvos neprikiš man nieko“ (Job 27, 5– 6). Jobui rūpi pirmoje eilėje patį save pateisinti. Jo klausimai vis dar atspindi perdėtą pasitikėjimą savimi ir atkaklų ryžtingumą rasti gyvenimo prasmę kančios nerime savo jėgomis. Draugų žodžiai nei jo paguodžia, nei jam padeda suvokti kančios prasmę. Nors jų pačių įsitikinimu, jie nustatė Jobo ligą, bet Jobui jie yra šundaktariai, „beverčiai gydytojai“ (Job 13, 4). Pamaldžių patarimų suerzintas, Jobas gina savo nekaltumą ir sąžiningumą gyvenime su vis didėjančia aistra (Rubšys 1984, 312 – 316 p.). Kaip teigia dvasininkas Menis (1998, 8 p.): „vienas sakė, kad Dievas nubaudė jį už nuodėmes, kitas sakė, kad mes nežinome Dievo kelių, bet jiems nepavyko paguosti Jobo. Negali vienas žmogus paguosti kito, kai šis paniręs į nevirties gelmes“. Tiesa, Jobas nesigina, kad jis galėjo nusidėti, kaip nusideda visi žmonės, bet tvirtina, jog jis yra palyginti teisus, ir bausmė neatitinka nusikaltimo (Job 14, 1 – 6).

Draugas Elifazas duoda pastabą Jobui, kad kitiems padėjęs dabar negalįs pats sau pagelbėti: „štai tu mokei daugelį, stiprinai jų silpnas rankas, tavo žodžiai drąsino svyruojančius, tu sutvirtinai drebančius kelius. Bet kai dabar tai nutinka tau, tu netenki kantrybės, kai tave patį tai paliečia, tu būni priblokštas!“ (Job 4, 3 – 5). Šiais žodžiais Elifazas norėjo Jobą sugėdinti ir tuo

pažadinti jo dvasios jėgą pakelti savo kančią. Tačiau savybę Elifazo žodžiai siekia žymiai giliau, negu jis manė net ir pats. Jobo jie nesugėdino. Jobas nesiliovė kalbėjęs ir skundęsis. Jobas nepasitenkino prisiminęs, kad kadaise jis daugelį pamokė ir daugelį nusvirusių rankų padaršino. Jis pasiliko išsigandęs savo kančios akivaizdoje ir toliau. Jo draugai mėgino jį guosti, sprendami įvairiais atžvilgiais kančios problemą ir taikydami savo išvadas Jobo atvejui. Jie norėjo būti Jobui tuo, kuo kadaise pats Jobas buvo anoms nusvirusoms rankoms ir linkstantiems keliams. Tačiau visa ši paguoda kietai atsimušė į Jobą, į visus savo draugų žodžius Jobas atšovė: „Ką jūs žinote, žinau ir aš; aš nuo jūsų neatsilieku... O kad jūs pagaliau nutiltumėte! Tai būtų protingiausia“ (13, 2 – 5). Tuo Jobas paneigė ne tik savo draugų pastangas, bet sykiu ir patį save, kiek jis anksčiau kitiems buvo guodėjas ir ramintojas. Šiais savo žodžiais jis parodė, kad psichologinė paguoda neturi gilesnės prasmės, kad abstrakčių tiesų kėlimas neišsprendžia konkrečios būties, kad tuo kuo žmogus ramino kitus, pats savęs jis nuraminti negali; kad čia reikia kažkokio visai kitos plotmės dalyko. Todėl Jobas nė kiek nesusigėsta, pasirodęs silpnas kančios valandą. Elifazo pastaba neišmuša iš pradėto eiti kelio, nes jis jaučia, kad anas senasis kasdienybės žodžiais kitus guodęs Jobas ir šis naujas iš kančios kalbąs Jobas nestovi toje pačioje būties plotmėje. Senasis laimingasis Jobas kitus guodė psichologiškai, taip daro dabar ir jo draugai. Naujasis kenčiantysis Jobas ieško ontologinės paguodos, kurios negali jam duoti nei jo draugai, nei anas senasis gražiuose prisiminimuose gyvenęs Jobas (Maceina, 1997, 85 – 86 p.).

Antanas Rubšys (1984, 311 p.) analizuodamas Jobo knygą pateikia atsakymą, kodėl Jobo nepaguodžia draugai. Jis teigia, kad Jobo draugai yra perdėtai savimi patenkinti ir riboti, – per daug tikri savo atsakymais į gyvenimo mįsles. Jie tariasi, kad Dievas duodasi supančiojamas žmogiškosios logikos dėsniais. Nerimo skundą kančioje jie sutiko išpūstomis akimis ir nudėvėtomis frazėmis. Kieta laikysena pokalbyje užkirto kelią parodyti tikrą užuojautą draugo kančioje. Mat jie tarėsi vispusiškai supratę Dievo išmintį. Įkvėptojo autoriaus apybraižoje jie gina ne Dievą ir jo išmintį, bet savo pačių sustabarėjusią Dievo ir jo išminties sampratą. Nors ir įsitikinę, bet apie gyvenimo prasmę jie kalba negyvenimiškai, norėdami žūt būt likti ištikimi savo sustabarėjusiam požiūriui. Jobo nerimo skundą nori nutildyti, nes jis grasina jų teologiniam požiūriui. Būdinga, kad sustabarėjusios pažiūros visuomet bijo šviežio galvojimo ir naujų įžvalgų. Todėl jie nesugebėjo patenkinti Jobo ieškojimų. Nepatenkino todėl, kad neįstengė prasimušti ligi ontologinės plotmėje ir vietoje naujų patarimų duoti Jobui naują būtį. Jobo draugai ginčą su Jobu pralaimėjo. Ir tai nebuvo individualinis Elifazo, Sofaro ir Bildado pralaimėjimas, bet pralaimėjimas visos žmogiškosios egzistencijos. Paguoda yra egzistencijos reagavimas į skundą. Tačiau skundas iš tikro yra kreipiamas ne į egzistenciją, o į transcendenciją. Žmogus skundžiasi ne žmogui, bet Dievui. Todėl kai egzistencija pasišauna atsakyti, ji iš tikro pasišauna atlikti tai, kas priklauso jau transcendencijai,

ir todėl galų gale įsitikina, kad jos paguoda šliaužioja paviršiumi, nepaliesdama kenčiančiojo žmogaus būties gelmių (Maceina, 1997, 147 p.).

3.2.5. Jobo ir Dievo susitikimas

Jobo knygos veiksmą sudaro Jobo ir keturių jo draugų ginčas. Kadangi draugai nuolatos ieško priežasčių ir mėgina kas kartas vis duoti atsakymų, o Jobas tik neigia ir vis klausia, tai ginčas, atrodo, yra neišsprendžiamas ir neišsibaigiantis (Maceina, 1997, 91 p.). Galiausiai Jobas pasako ilgą kaltinamąją kalbą, kurioje skundai prieš Dievą maišosi su pasitikėjimo pareiškimais, ir kalbą užbaigia iššūkiu: „Štai ir viskas! Teatsako man Visagalis! O kad mano kaltintojas parašytų savo kaltinimą!“ (Job 31, 35). Ir Dievas pagaliaus prabyla, jo nuostabai, užuot atsakęs į klausimus, jis pats ima be perstojo klausinėti: „Kur buvai, kai dėjau žemės pamatus? Pasakyk man, jeigu išmanai! Kas nustatė jos matmenis – tikrai tu žinai! Argi ištiesė ant jos matavimo virvę?“ (Job 38, 4 – 5), „Argi kada nors savo gyvenime esi įsakęs, kad aušra ateitų ir diena prasidėtų?“ (Job 38, 12), „Argi esi įjėjęs į jūros šaltinius, vaikščiojęs po bedugnės gelmes?“ (Job 38, 16). Jobas supranta, ką Dievas jam nori pasakyti, ir sušunka: „Esu menkutis! Ką galiu tau atsakyti? Užsiimu sau ranka burną. Nors kartą jau kalbėjau, nebekalbėsiu; nors dusyk, daugiau to nebedarysiu“ (Job 40, 4 – 5). Žinoma, Jobui dar lieka daugybė klausimų. Netgi galima spėti, kad lieka neatsakyti visi. Bet tą akimirką jis supranta: jei jau ryžosi pasitikėti Dievu tada, kai jį suprato, tai prasminga juo pasitikėti ir toliau nuogo tikėjimo aktu netgi tomis akimirkomis, kai nepajėgia suprasti (Gonzalez – Carvajal, 2001, 89 - 90 p.). Kaip kad rašė filosofas Unamuno (2003, 181 p.). „Tikėjimas mus verčia gyventi įrodydamas, kad gyvenimas, nors ir priklauso nuo proto, kita vertus, turi savo šaltinį ir jėgų semiasi iš tam tikro antgamtiško ir stebuklingo prado“. Kitaip sakant ne visus dalykus žmogus gali paaiškinti protu yra tokių klausimų į kuriuos gali atsakyti tik Dievo Žodis lėtai nusileidžiantis, prasiskverbiantis į mus atnaujinantis bei gydantis. „Vieną kartą išgirstas Dievo žodis neima veikti magiškai. Jis veikia kaip tikėjimo vaisius, jis – kaip gyvas Esančiojo veikimas, apšviečiantis problemas ir rūpesčius“ (Peyron, 2005, 50 p.).

Žmogaus žinojimas ir protas yra per menkas suprasti Dievo gilią užmačią. Apie tai kalba teologas Gonzalez – Carvajal (2001, 88 – 89 p.) pasakojime apie seną atsiskyrėlį Hakoną, kuris rūpinosi viena koplytėle. Toje koplyčioje buvo garbinamas Kristus. Visi ateidavo prašyti jo pagalbos. Vieną dieną ir atsiskyrėlis Haakonas nutarė paprašyti malonės. Atsiklaupęs priešais atvaizdą jis paprašė Viešpaties pasikeisti su juo vietomis, nes jis norįs pavaduoti Kristų ant kryžiaus. Viešpats sutiko ir jie apsikeitė su ta sąlyga, kad Hakonas, kad ir ką išgirstų tylės. Niekas nė nesuvokė, kad tikrasis Haakonas dabar buvo ant kryžiaus, prikaltas keturiomis vinimis, o

Viešpats užėmė atsiskyrėlio vietą. Maldininkai vienas po kito ėjo prašydami malonių, o Haakonas ištikimai laikėsi savo pažado ir tylėjo. Kol vieną dieną atvyko turčius, pasimeldė, ir išeidamas pamiršo savo pinigų kapšą. Haakonas matė, bet tylėjo. Taip pat nieko nepasakė, kai už poros valandų pasirodė vienas vargšas ir išeidamas išsinešė turčiaus pinigine. Tylėjo ir tuomet, kai priešais jį suklupo vaikinukas, prašydamas globoti jį kelionėje. Bet štai grįžo turčius ir užpuolė vaikiną, manydamas, kad tai jis pasiėmė jo pinigus. Jau norėjo jį įskusti, bet čia Haakonas neišlaikė ir prabilęs pasakė visą tiesą, ką matęs. Viešpats supyko ant jo ir liepė nulipti nuo kryžiaus. Hakonas nesuprato ką padaręs blogai, jis jautė moralinę teisę užkirsti kelią neteis्यbei. Tačiau Dievas jam viską paaiškino: „Tu nežinėjai, kad turčius turėjo prarasti savo pinigine, nes joje nešiojosi vienos moters nekaltybės kainą. Vargšui priešingai, labai reikėjo šių pinigų, tad jis gerai padarė, kad juos pasiėmė. O tas vaikinukas, ilgiau sulaukomas koplytėlėje, nebūtų suspėjęs į laivą, ir taip būtų išgelbėjęs savo gyvenimą, nes – žinok – šią akimirką jo laivas skęsta atviroje jūroje“. Šis pasakojimas dar vienas pavyzdys, kad Dievas visada žmogui linki gero, nors tasai to ir nesupranta. Tačiau tiek Jobo, tiek ir Hakono pavyzdžiu turime suprasti, kad nors ir nerasdami paaiškinimo Dievo valiai, turime juo pasitikėti. Tiesiog turime gerbti slėpinį. Mes nežinome tokios gausybės faktų, tai kaip galime ryžtis spręsti apie Dievo elgesį? Be abejonės, būtina stengtis jį suprasti tiek, kiek pajėgiame. Bet kai jau nebepajėgiame suprasti, reikali pagarbiai nutilti mūsų sugebėjimus pranokstančio slėpinio akivaizdoje.

Jobo knygos raktas yra Jobo grįžimas į tikrąjį santykį su Gyvuoju Dievu. Atsiliepdamas Dievui, kalbančiam kančios nerime, Jobas atsiplėšia nuo egocentrinio – tik savimi apriboto tikrovės lopelio ir atsiveria kuklesniam, bet džiugiam vaidmeniui Kūrėjo pasaulyje. Jobo išpažintį lydi nauja santykio su Dievu sąmonė, – ne su sustabarėjusiu, draugų trejukės gintu įprastinės religijos Dievu, bet su Gyvuoju Dievu (Rubšys 1984, 318 – 319 p.). Egzistenciniame susidūrimo patirtas Dievas jau yra jo Dievas. Gyvasis Dievas, asmeninis Dievas, kuriam nusilenkia, kurį garbina, į kurį kreipiasi, kurio prašo ir maldauja. Ir tai jau ne tik metafizinis, bet ir religinis Dievo pažinimas (Maceina, 1997, 226 p.).

Naujoji santykio su Dievu sąmonė yra Jobo apgynimas prieš draugų trejukę. Jobo apgynimas yra ne toks, kokio buvo reikalavęs Jobas, bet jam užtenka Dievo atsilyginimo už begalinį pasitikėjimą, kai Dievas apsireiškia jam baisingame viesule ir paaiškina, jog veltui stengiasi surasti kentėjimų priežastį, nes visagališkų ir išmintingų Dievo sumanymų žmogaus protui suvokti neįmanoma. Jobas ima gailėtis ir atgailauti, todėl Dievas gražino jam sūnus, dukteris ir visą turtą (Job 42, 1 – 17).

Jobo kančia baigiasi, tačiau lieka neaišku, kodėl Jobas, kad ir priekaištavęs Dievui, lieka pagirtas, o jo draugai papeikti? Juk visgi Dievas atsiliepia Jobui, bet nesikreipia į jo draugus,

kurie visą laiką buvo Dievo pusėje ir stengėsi pateisinti Jo elgesį, aiškindami Jobo kaltes jo paties kaltėmis (Ska, 2012, 148 p.). Į šį klausimą išsamiai atsakė filosofas A. Maceina teigdamas, kad pagiriamas „ne turinys, nes Jobas jokio aiškaus turinio nedavė. Jis tik statė klausimus ir šaukė Dievą į teismą, tikėdamasis bylą laimėti. Dievui pasirodžius, jis „ranka užspaudžia savo burną“ ir nutyla, pasižadėdamas daugiau nebekartoti to, ką buvo pasakęs“ (40, 4 – 5). Taip pat ir Jobo draugų kalbos turinio atžvilgiu nebuvo neteisingas. Gal jos buvo nepilnos, gal jos netiko konkrečiam Jobo atvejui, tačiau principiškai Dievas negalėjo paneigti Elifazo tezės, kad nė vienas žmogus nėra grynas Dievo akivaizdoje ir kad kančia yra nuodėmės pasekmės. Tačiau Dievas pagiria ir papeikia pačią Jobo ir jo draugų mąstymo linkmę. Jobo draugai formulavo atsakymus ir tuo būdu žmogaus egzistenciją, kuri yra paslapčių paslaptis, mėgino suimti į racionalinę formulę, tuo būdu šitą paslaptį pridengdami ir aptemdindami. Tuo tarpu Jobas tikrai klausė, tikrai susimąstė egzistencijos akivaizdoje, nedrįsdamas pats formuluoti jokio atsakymo. Todėl jis šaukiasi Visagalio, kad šis atsakytų. O jo draugai kaip tik buvo pasiryžę patys šį atsakymą duoti. Tuo būdu jie norėjo atsistoti Dievo vietoje ir padaryti tai, ką gali tik Tasai, „kuris valdo audras“. Štai kodėl Dievas ant jų supyko, ir štai kodėl jis Jobą pagyrė. Ne jų ginčo turinys čia buvo tiesa ir netiesa, bet pati linkmė, pats mąstymo santykis su žmogiškąja egzistencija. Mąstymas, kuris nori atsakyti į egzistencinį klausimą, kelia Dievo pyktį. Tuo tarpu mąstymas, kuris atsakymą palieka Viešpačiui, virsta kaip malda, tai yra šaukimu į Viešpatį, ir tuo būdu pasidaro tinkamas išgelbėti ir aną paklydusios linkmės mąstymą (Maceina, 1997, 92 – 93 p.). Kitaip sakant, Jobas bendrauja ne su Dievo samprata, bet su pačiu Dievu asmenišku tikėjimo išgyvenimu. Užuoat dėl savo kančios gyvenime visapusiškai užtemdyto patirtojo Dievo, Jobas patiria Dievą, kuris įprasmina kančią. Atmesdamas savo draugų sustabarėjusią Dievo sampratą, Jobas atveria savo gyvenimą dovanai, kuria Dievas aplanko ieškančiuosius jo tikrai visa širdimi (Rubšys 1984, 319 p.).

4. GALIMYBĖ PRITAIKYTI JOBO KNYGĄ KONSULTAVIME

Analizuojant Jobo kančios išgyvenimo eigą galima rasti panašumų su psichologų naudojamomis krizės įveikimo fazėmis. Todėl Jobo knyga gali būti naudojama kaip metodika, dvasiniam konsultantui, teikiant pagalbą asmeniui, kuris išgyvena krizinį kančios įvykį. Lyginant, psichologų rekomenduojamas konsultavimo ypatybes su Jobo knyga, galima kai kur įžvelgti panašumų. Tačiau taip pat galima atrasti ir neigiamų aspektų, klaidų, kurias padarė Jobo „konsultantai“, kurių nereikėtų kartoti dvasiniam konsultantui savo darbe.

4.1. Žmogus iš savęs esantis stiprus ir galintis pakilti

Dvasinio konsultanto, kaip ir psichologo pagrindinis uždavinys teikiant asmeniui pagalbą yra – nepakenkti. Tai yra teikiantysis pagalbą pirmiausia turi įvertinti ar asmeniui išvis yra reikalinga jo pagalba. Asmuo gali pats išspręsti ištikusią krizę, jei: turi tam tikrų asmeninių sąvybių, jau pirmiau yra patyręs kažką panašaus arba turi socialinį palaikymą (Gedutienė, 2011). Taigi asmuo turintis šias sąvybes turi didelę tikimybę pats susidoroti su ištikusia problema.

Jobas turi asmeninių sąvybių galinčių padėti išspręsti jo religinę krizę. Jis yra giliai tikintis ir pasitikintis Dievo valia, todėl ištikus pirmajai nelaimi, kai netenka vaikų ir turto, jis neiškeikia Dievo, o nuslenkia jam: „Viešpats davė, Viešpats ir atėmė, tebūna pašlovintas Viešpaties vardas“ (Job 1, 20). Ištikus antajam išbandymui, kai sunaikinamas Jobo kūnas, jis elgiasi taip pat kaip ir po pirmo išbandymo: „Nejau nepriimsime iš Dievo rankos, kas gera, ir nepriimsime, kas bloga“. Taigi Jobas abiejų išbandymu metu naudojami svarbiausia savo asmenine sąvybe – tikėjimu.

Taip pat Jobas visa savo esybe naudojami galimybe ne tik asmenine, bet visuotina – kalbėti. Nes juk ir psichologinio konsultavimo esmė kalbėjimas, savo problemos išsakymas. Kaip patvirtina Colombero (2004, 106 p.): „Vienas pagrindinių žmogaus poreikių yra kalbėti ir kaip tik – kalbėti apie save“. Taigi Jobas savais žodžiais mėgina statyti savo apirusią būtį kalbėjimu, tačiau tas kalbėjimas ypatingas savo forma. Jobas išsako savo problemą skundu. Kaip jis pats sako: „viešai išliesiu savo skundą, išsakysiu savo širdies kartelį“ (Job 10, 1).

Skundas – tai pareiškimas, prašymas, kuriuo yra skundžiami kieno nors veiksmai arba neveikimas (Lietuvių kalbos žodynas, 2005). Šis skundo apibrėžimas visiškai išpildomas Jobo kalba. Jis skundžiasi neteisingais Dievo veiksmiais jo atžvilgiu, ir jo neveiklumu, nes nepakeičia jo sunkios padėties.

Jobas galėtų pats išspręsti savo kančios problemą, nes turi ankstesnės patirties. Kaip teigia jo draugas Elifazas: „tu mokei daugelį, stiprinai jų silpnas rankas, tavo žodžiai drąsino svyruojančius, tu sutvirtinai drebančius kelius“ (Job 4, 3 – 4). Šis draugo priminimas Jobui rodo, kad kadaise jis daugelį pamokė ir daugelį nusvirusių rankų padrąsino. Vadinasi žinojo kaip galima padėti sau ir kitiems sunkiu metu. Tačiau pats išgyvendamas kančią suvokė, kad anksčiau kitus raminęs ir guodęs, sau padėti negali. Jam psichologinė paguoda neturi gilesnės prasmės. „Abstrakčių tiesų kėlimas neišsprendžia konkrečios būties. Tad tuo kuo žmogus ramino kitus, pats savęs jis nuraminti negali. Jis supranta kad kančioje reikia kažkokio visai kitos plotmės dalyko“ (Maceina, 1997, 85 – 86 p.).

Asmeniu turinčiam socialinį palaikymą retai reikia psichologinės pagalbos sprendžiant kančios problemą. Jobą stengiasi palaikyti jo draugai. Jie ateina vos išgirdę apie Joba ištikusias nelaimes. Būna su juo septynias paras tyloje, taip jį palaikydami. Prakalbus pačiam Jobui, pačiam pabandžius išspręsti kančią ir nepavykus, jam stengiasi padėti jo draugai. Tačiau Jobo draugai pamiršo, kad jie yra ne filosofų draugija, susiję viena gražų vakarą pasikalbėti apie kančią, bet kančios ištikto žmogaus guodėjai, turį jam pagelbėti jo kančioje. Todėl Jobui jo draugų palaikymas nepadeda, jis negali išspręsti savo kančios klausimo.

Nors Jobas turi visas tris reikiamas psichologines sąvybes, galinčias jam padėti išspręsti problemą pačiam, tačiau jo situacijoje jos nepasiteisina. Nors Jobas ir anksčiau turėjo patirties padedant kitiems panašiose situacijose, nors ir turėjo stiprių asmeninių sąvybių bei draugų palaikymą, tačiau visi šie aspektai jo kančios problemoje buvo netinkami. Jo draugai ir jis pats anksčiau į problemas žiūrėjo teoriškai, o dabar pats išgyvenatis kančią Jobas suprato, kad psichologinė parama jam negali padėti jis ieško jau ontologinės paramos, Jobas ieško naujos būties. Kaip teigia Maceina (1997, 95 p.): „Mąstymas egzistencialiai, žmogus klausia ontologiškai, todėl tik ontologinis atsakymas ir gali jį patenkinti. Klausdami teorijai, mes laukiame teorinio atsakymo. Klausdami egzistencialiai, mes ieškome egzistencinio atsakymo.“

4.2. Dvasinio konsultanto pagalba išgyvenant kančią

Pirmiausia dvasinis konsultantas, žmogui išgyvenančiam kančią, turi padėti susitaikyti su kančios neišvengiamybe. Kiekvienas žmogus ramiai gyvena rutinoje ir dažnai užsimiršta, kad šioje žemėje yra tik svečias, o ne jos valdytojas. Jam labai svarbu užtikrinti savo gerą ir sotų būvį, nes „poreikis jaustis saugiu ir nepatirti nerimo bei baimės žmogui yra vienas svarbiausių“ (Maslow, 2011, 139 p.). Tačiau tada, kai ištinka kančia, egzistencinė situacija visi žmonės tampa vienodi. Nei loginis abstraktus išsilavinimas, nei profesinės ar luominės skirtybės čia neturi jokios reikšmės. Visi

vienodai kenčia, visi vienodai nusikalsta, visi vienodai kovoja, visi galop vienodai miršta. Kaip teigia Maceina (1997, 135 – 136 p.): „visų tad mūsų susidūrimas su nebūtimi ir atsistojimas prie nebūties bedugnės yra toks pat. Visi mes tada skundžiamės, ieškodami atsakymo, ir visi jaučiame, kad šis atsakymas neglūdi mūsų rankose“.

Kaip teigia kun. Rugevičius (2008): „nėra nė vieno žmogaus, kuriam neteko patirti kančios. Mes juk žinome, kokia mūsų atpirkimo kaina. Nuo kančios šiandieninis žmogus bėga visais įmanomais būdais – vaistais, ignoravimu... Tačiau negalim pabėgti nei nuo savo mirties, nei nuo ligos, nei nuo kito, esančio šalia, kančios. Galim apsimesti, kad to nematom, kad neturim laiko, atgręžt nugarą ir taip save atseit apsaugoti. Bet Jėzaus – Dievo, tapusio žmogumi, – pavyzdys rodo, kad meilė nuo atsakomybės, nuo kančios taip pat neatsiejama. Kad net kančia, kuri iš tikrųjų yra mūsų priešas, taip pat prasminga.“ Nors pati savyje kančia ir čia nieko pozityvaus neturi. Ji ardo žmogų kiekvienu atveju. Tačiau žmogus, kuris Dievui atsiveria, pasilieka be pagalbos ir esti suardomas ligi galo. Tuo tarpu žmogus, kuris Dievui atsisklendžia, transcendencijos pagalba atsistato naują būtį, ne senąją grąžina, bet įsigyja naują iš paties Dievo rankų (Maceina, 1997, 279 p.). Taigi konsultanto pareiga padėti susitaikyti kenčiančiajam su kančios buvimo faktu ir neišvengiamumu.

Suvokus, kad kančia yra neatsiejama nuo žmogaus gyvenimo, tai išgyvenantys žlugdo. Kančia atrodo nereikalinga ir nepelnyta. Tada dvasinis konsultantas turi padėti rasti kančios prasmę. Kun. Giuseppe Colombero (2004, 225 p.) patvirtina žmogaus prigimtyje slypintį prasmės siekimą: „Žmogus yra būtybė, kuriai skirta žiūrėti į priekį, kuri ketina veikti, moka norėti. Nepaisant visų įgimtų ir įgytų sąlygojimų, individualių ir visuomeninių, sugeba kelti sau tikslus ir jų norėti. Jo egzistencija – tai egzistencija vardan tikslo.“

Psichoterapiautas Viktor Frankl patyręs egzistencinius išgyvenimus Auschwitzo koncentracijos lageryje, kur patyrė daug neteisybės, netekčių ir grūmėsi su mirtimi. Išlikęs gyvas ir išėjęs į laisvę psichiatras priėjo išvadą, kad žmogus gali beveik viską pakelti, jeigu žino dėl ko (Trimakas, 1996, 133 p.). Todėl sukūrė metodiką – logoterapiją. „Logoterapijos tikslas – teikti pagalbą pacientui, ieškančiam gyvenimo prasmės. Logoterapija padeda jam suvokti slaptąjį jo egzistencijos logos, todėl tai analitinis procesas. Šiuo požiūriu logoterapija panaši į psichoanalizę. Tačiau logoterapijos pastangos padaryti ką nors vėl įsisąmonintą neapriboja vien instinktyviais faktais individo sąmonėje, jai rūpi ir egzistencinės realijos, tokios kaip pagaliau surasta potenciali jo egzistencijos prasmė ir išpildytas jo prasmės siekimas“ (Frankl, 1997, 97 p.). Taigi dvasinis konsultantas padėdamas žmogus įsijungia į kenčiančiojo ieškojimus ir stengiasi padėti rasti kančios prasmę. Kančioje konsultantas ne tik drauge būna, ne tik drauge jaučia, bet ir drauge ieško.

Konsultacija „yra pagalba kitam jo kelyje iš nebūties į būtį ir iš neprasmes į prasmę“ (Maceina, 1997, 141 p.).

Franklio knygoje „Žmogus ieško prasmės“ (1997) pateikiamas pavyzdys, kaip ir beviltiškose situacijose galima rasti prasmę. Jis pasakoja apie vieną konsultuojamąjį, kuris sirgo depresija. Jis negalėjo susitaikyti su žmonos netektimi – žmoną, kuri buvo mirusi prieš dvejus metus, jis mylėjo labiau už viską. Užuot ėmęs ką nors aiškinti, jis uždavė klientui klausimą: „Kas būtų atsitikę, jei būtumėt miręs pirmas, o jūsų žmona būtų jus pergyvenusi?“ „O, tai jai būtų buvę siaubinga,“ – sakė jis, – „kaip ji būtų kentėjusi!“ Frankl atsakė: „Matote, ji išvengė kančios, ir tai jūs ją nuo jos apsaugojot – žinoma, tokia kaina, kad dabar jūs pats turite gyventi ir gedėti jos.“ Daugiau netaręs nė žodžio klientas paspaudė psichoterpiautui ranką ir tyliai išėjo iš kabineto. Kaip ji pats teigia (1997, 105 – 106 p.): „Kartais kančia atlėgsta tą akimirką, kai jai randama prasmė, pavyzdžiui, pasiaukojimas. Žinoma, tai nebuvo gydymas tikrąja prasme, nes, pirma, jo neviltis nebuvo liga, ir antra, aš negalėjau pakeisti jo likimo; aš negalėjau prikelti jo žmonos. Bet tą akimirką man pavyko pakeisti jo požiūrį į neišvengiamą likimą, nes nuo to laiko jis bent jau pradėjo matyti savo kančios prasmę. Tai vienas iš pagrindinių logoterapijos principų, kad žmogaus svarbiausias rūpestis yra ne sulaukti malonumo ir išvengti skausmo, bet veikiau pamatyti savo gyvenimo prasmę. Todėl žmogus yra pasirengęs netgi kentėti, aišku, su sąlyga, kad jo kančia bus prasminga.“

Kančios išgyvenimas gali brandinti žmogų, paskatinti jo dvasinį augimą. Jei į kančią pažvelgiama kaip į iššūkį arba kaip į savo likimo duotybę, ji neneigiama, bet apmąstoma, gilinamasi į jos prasmę, tuomet gebėjimas reflektuoti savo patirtį pasitarnauja asmens vidiniam augimui.

Polukordienė (2003, 11 p.) mano, kad kiekvienoje psichologinėje krizėje, kaip ir kančioje, glūdi dvi galimybės: įveikti krizę arba ne. Jei asmuo nesugeba įveikti krizės, jis regresuoja, sunkiai prisitaiko, neranda ir nemato gyvenimo prasmės. Tačiau jei asmuo suranda kančios prasmę ir ją priima bei išgyvena kaip sau skirta, tai krizinis išgyvenimas paskatina individo augimą, vystymąsi, emocinę brandą. Ją papildė Maceina (1997, 277 p.) sakydamas, jog „kančioje atsiveria dvi galimybės su nepaprastomis savo perspektyvomis. Ir žmogus turi apsispręsti. Ne vienas pasirenka pirmąjį kelią ir žūsta. Ne viena kančia sulaužo ne tik fiziškai, bet ir nužmogina ligi tokio laipsnio, jog jam dingsta visi aukštesni jausmai, potroškiai, pomėgiai, dorybės, apskritai bet koks dvasingumo ženklas. Nestatoma būtis kančios esti suardoma ligi galo. Tačiau, jei pasirenka antąją galimybę žmogus pakinta, išryškindamas savyje dieviškąjį pirmavaizdį.“ Galima sakyti kančioje žmogui lieka du keliai: arba neviltis, arba tikėjimu paremtas visiškas atsidavimas Dievui. Taigi neįveiktoje krizėje glūdi įtampa ir pavojus likti su skaudaus ir negyjančio dvasinio

lūžio skausmu. O krizinio išgyvenimo metu žmogus, įveikdamas krizę, turi galimybę įgyti daug naujos patirties, gyvenimiškos išminties, įveikimo jėgos ir brandos.

Markevičius (2009) aptaria krikščioniško asmens augimą: „Asmuo, kuris tiki savo gyvenimo prasme, ją įgyvendina tarnaudamas, o ne tik užiimdamas saviraiška, yra daug atsparesnis išbandymams bei krizėms, nors jų ir neišvengia. Žmogui, einančiam tikėjimo keliu, aklavietė apskritai neegzistuoja. Ji ar jis galis susidurti su sunkumais, patirti neviltį, abejonių, sutrikimą, tačiau tikėjimas visuomet rodo išeitį. Ta išėitis ne visuomet lengva, kartais reikia atsiverti vidiniam išgyjimui, giliam perkeitimui ar net „numirti“ sau. Tai ir yra krikščionišką tikėjimą išpažįstančio asmens augimas.“ Nes kai tik žmogus nuo teorinių abstrakčių svarstymų atsigrįžti pats į save, kai tik jis bet kurio savo akto objektu padaro pats savo egzistenciją, jis būtinai susuduria su Dievu, nes visi šie aktai pačia savo prigimtimi yra į Dievą kreipiami. Dievas yra visų jų siekimas. Jie galutinai įvyksta tik su Dievu susidūrę. Kaip loginio protavimo kelias neišvengiamai nuveža žmogų į Dievą kaip į metafizinę būtybių pagrindą, taip egzistencinių aktų kelias irgi neišvengiamai suveda žmogų su Dievu kaip su jo paties egzistencijos įprasminimoju (Maceina, 1997, 227 – 228 p.). Markevičius (2009) kalbėdamas iš savo patirties sako, jog „tikėjimas mane stiprina susidūrus su išbandymais, gyvenimo sunkumais, padeda įprasminti neišvengiamą kančią, įkvepia troškimą augti vidumi.“

Niekad neturime pamiršti, kad gyvenimo prasmę galime rasti net pakliuvę į beviltišką situaciją, net susidūrę su likimu, kurio neįmanoma pakeisti. „Nes tuomet svarbu liudyti geriausiu jo pavidalu unikalų žmogišką potencialą, turintį asmens tragediją paversti triumfu, sunkia žmogaus padėti – laimėjimu. Juk net beviltiškose situacijos bejėgė auka, stovėdama prieš likimą, kurio negali pakeisti, gali save pranokti, praaugti ir taip pakeisti save“ (Frankl, 1997, 105 p.). Nes nuo visų gyvų būtybių skiriamės tuo, jog galime rinktis, kuo tampame: nors negalime pakeisti savo fizinės konstitucijos, lyties, biologinio amžiaus ir daugelio kitų duotybių, renkamės, kuo tampame kaip asmenys, taip pat – kiek norime augti dvasiškai (Markevičius, 2010).

4.2.1. Jobą ištikusios krizės palyginimas su psichologinių krizių fazėmis

Krizės apibrėžimų yra labai daug, tačiau man priimtinausia yra Alporto. Kuris teigia, kad krizė tai emocinio ir protinio streso situacija, reikalaujanti per trumpą laiką pakeisti perspektyvas. Perspektyvų pokyčiai dažnai sukelia asmenybės struktūros pokyčius. Žmogus neįstengia išlikti ramus ir neįstengia pasinaudoti įprastais pritaikymo būdais (Plužek, 1996, 130 p.). Krizę gali sukelti tiek skausmingi, tiek džiugūs įvykiai (Liobikienė, 2006, 11 p.). Kaip ir kiekvienas reiškinys, krizė turi savo pradžią, pabaigą ir savo raidą. Galima nustatyti krizės dinamiką, raidos faziškumą bei stiprėjimo pokyčius; krizės turi savo struktūrą, vien joms būdingus

komponentus ir vienos nuo kitų skiriasi grėsme, kurią jos kelia asmenybės vientisumui ir gyvybei (Plužek, 1996, 131 p.).

Polukordienė knygoje „Psichologinės krizės ir jų įveikimas“ (2003, 15 – 16 p.) teigia, kad psichologinėms krizėms būdinga tam tikra dinamika, pasireiškianti keliomis fazėmis. Ji pateikia G. Caplan (1964) ir K. France (1992) išskirtas 4 situacinių krizių fazes. Kurias galima įžvelgti ir Jobo atvejyje.

Pirmoji fazė yra poveikio. Šioje fazėje žmogaus reakcija į tai, kas netikėtai tapo neišvengiama, t. y. įvyko. Šioje fazėje mažėja žmogaus orientacija situacijoje, auga įtampa, didėja nerimas. Žmogus niekaip negali išspręsti problemos, jaučia, kad jo pastangos ieškant išeities yra bevaisės, dėl to didėja sutrikimo jausmas. Tačiau žmogus vis tiek bando konfrontuoti su problema, ieško išeities. Tai daro ir Jobas savo skundu. Gindamasis ir nesuprasdamas kančios prasmės, keikia gimimo dieną: „Tepranyksta diena, kurią gimiau, naktis, kuri tarė „Pradėras berniukas“. O, ta diena! Tebūna ji tamsa!“ jis stengiasi savo jėgomis išspręsti negandą.

Antoji fazė – pasidavimo. Joje įtampa auga toliau, stiprėja nevilties, bejėgiškumo jausmai, mažėja pasitikėjimas savo jėgomis, apima jausmas, kas ši problema niekuomet neišsispręs, skausmingi išgyvenimai nesibaigs. Ši stadija pasireiškia, kai Jobo draugai atsako į Jobo skundą. Kenčiantys nesulaukia lauktos paguodos ir palaikymo. Vietoje to gauna tris „neginčijamus“ jo kančios kilmės paaiškinimus, kurie dar labiau smukdo Jobą. Psichologinis pasipriešinimas visiškai naturalus Jobo elgsenoje, jis pats neranda savo kančios paaiškinimo, o ir draugai nepadedą. Tada žmogus įtempia visas savo dvasios ir kūno jėgas šiai grėsmei pergalėti. Tada jo budėjimas pasidaro pats didžiausias. Todėl visiškoje neviltyje šaukiasi Dievo paaiškinimo.

Trečiojoje stadijoje, kuri vadinasi tvarkysmosi, asmuo sukaupia, mobilizuoja visas pastangas. Motyvacija sprendimams tuo metu milžiniška, labai aukšta galimybė asmenybės augimui. Žmogus yra atviresnis, prieinamesnis kitų įtakai, lyginant su kitomis fazėmis. Šioje fazėje galimos dvi išeitys: krizė įveikiama, žmogus randa sprendimą. Įtampa palaipsniui atslūgsta, žmogus sustiprėja. Krizė neįveikiama, įtampa taip pat sumažėja, bet jau dėl kitų priežasčių: žmogus pasiduoda, jaučiasi įveiktas, tampa pasyvus. Šią stadiją Jobas išgyvena susitikime su Dievu. Nors Dievas neduoda jokio konkretaus atsakymo į jo rūpimą klausimą, tačiau vien tai, kad jis atsako į Jobo šauksmą, jam suteikia prasmę iš naujo statyti savo buvimą. Pasirodydamas Dievas Jobui parodo naują kančios prasmę, kuri skatina jo krikščioniškos asmenybės augimą, suvokiant visiškai kitokią kančios prasmę.

Galutinėje stadijoje žmogus jaučia didelį fizinį ir psichinį išsekimą. Jei krizė įveikta, žmogus palaipsniui grįžta prie savo įprastinės būsenos ir gyvenimo būdo. Kaip rašo Šv. Raštas Jobas yra Viešpaties apdovanojamas už jo tikėjimą ir atgauna tai, ir dar daugiau, ką turėjo:

„Viešpats laimino vėlesnį Jobo gyvenimą labiau negu jo pradžią. Jobas turėjo keturiolika tūkstančių avių, šešis tūkstančius kupranugarių, tūkstantį jungų jaučių ir tūkstantį asilių. Jis turėjo taip pat septynis sūnus ir tris dukteris. Pirmąją pavadino Jemima, antrąją Kecija ir trečiąją Keren Hapucha. Visoje šalyje nebuvo gražesnių moterų už Jobo dukteris. Jų tėvas davė joms paveldą lygiai su broliais. Paskui Jobas gyveno šimtą keturiasdešimt metų, matė savo sūnus ir savo vaikaičius iki ketvirtos kartos. Pertekęs metų Jobas mirė žiloje senatvėje“ (Job 42, 10 – 17).

4.2.2. Jobo „konsultantų“ klaidos

Jobo draugai atėję jo paguosti kančioje, nebuvo psichologai ar dvasiniai konsultantai. Antraip nebūtų padarę dviejų, vienu didžiausių, kurias gali padaryti konsultantas, klaidų, kurios veda į nesėkmingą konsultavimą ir konsultuojamajame iššaukia ryškiają pasipriešinimo reakciją.

Pirmoji klaida, kurią padaro draugai – tai ateina pas Joba su išankstine nuomone. Nors ir klausosi Jobo skundo jo draugai, tačiau jo negirdi. Jie jau iš anksto yra nustatę jo „ligos diagnozę“. Jų teigimu Jobo kančia yra jo ir jo vaikų nuodėmių rezultatas. Kančia yra įspėjimas, kad jo būtybėje arba jo gyvenime yra ne viskas tvarkoje. Tai yra signalas, kad ko nors pasisaugotų, kad ko nors vengtų arba ką nors ištaisytų (Maceina, 1997, 264 p.).

Psichologas Carl Rogers (2005, 59 p.) nusako svarbą, kodėl negalima turėti išankstinės nuomonės apie klientą: „Beveik visose gyvenimo sferose asmuo yra veikiamas išorinių įvertinimų bausmėmis ar paskatinimais. Tokie vertinimai neskatina asmeninio augimo. Todėl konsultantas turi kuo labiau saugoti santykį nuo sprendimų ir vertinimų, tai labiau leis klientui suprasti, kad vertinimų šaltinis, atsakomybės centras glūdi jame pačiame. Galų gale kliento patyrimo prasmė ir vertė yra kažkas priklausančio nuo jo paties ir jokie išoriniai vertinimai negalui to pakeisti. Todėl konsultantas turi sukurti tokį santykį, kuriame nevertintų kito asmens net savo jausmuose.“

Taigi konsultantas klausydamasis savo kliento privalo nevertinti ir nekomentuoti. Nevertinimas reiškia, kad klausydami kleinto mes neturėtume vertinti kliento asmenybės (geras ar blogas jis žmogus), taip pat ar/kiek pritariame (nepritariame) kliento elgesiui.

Antroji klaida, kurią padaro Jobo draugai, tai, kad turėdami išankstinę nuostatą nesugeba persiorientuoti konkrečioje situacijoje. Jie užsiblokuoja savo teorijoje ir nesugeba suvokti, kad gali būti kitokia. Jie klausosi Jobo, tačiau negirdi. Tiesiog duoda konkrečius, jų manymu teisingus, Jobo kančios kilmę pateisinančius variantus. Jie naudojami sena gyvenimo įžvalga, nusistovėjusiu teologiniu požiūriu, kaip patys sako „apsvarstyk protėvių patirtį“ (Job 8, 8). Tokia draugų elgsena dvasiniam konsultantui yra neigiamas pavyzdys. Geras konsultantas, suvokia, kad

„klausyti – tai ne tik pasyviai kantriai klausyti – bet ir išklausyti, išgirsti, atsiliepti į tai, kas rūpi, skauda kenčiančiajam, ir neapsunkinti savo norais, linkėjimais ir lūkesčiais. Klausyti kantriai, jautriai, be didelių patarimų ir rekomendacijų. Kontaktas, suprantantis ir palaikantis dialogas su kenčiančiu žmogumi – pati reikalingiausia parama, kurios reikšmės dažniausiai neįvertiname“ (Polukordienė, 2008, 89 p.).

IŠVADOS

- Jobo knyga – tai ypatinga istorija pasakojanti apie Dievo siųstus išbandymus teisingam ir dievobaimingam žmogui. Apie draugus, kurie bandė primesti savo suvokimu teisingą kančios paaiškinimą ir Jobo nepalaujamą gynimąsi nuo tokių neteisingų draugų žodžių. Galop Dievo įsikišimą į neišsprendžiamą konfliktą.
- Kančios kilmė pagal Biblijos mokymą siejama su nuodėme, t.y. su Dievo duotų įtatymų nepaisymu, neteisingumu, pamiršimu, jog žmogaus gyvenimo tikslas yra gyventi Kristuje, bei nusikaltimu ir netikėjimu. Visais šiais nuodėmės aspektais buvo aiškinamas kančios atsiradimas žmogaus gyvenime. Tačiau biblijinė Jobo istorija atskleidė kitokią kančios kilimo prasmę. Kančią – kaip tikėjimo atstatymą ir pagilinimą.
- Krikščionybės vienas didžiausių nuopelnų yra tas, jog suteikė kančiai prasmę. Tikinčiajam kančia yra Dievo siųstas išbandymas, kuriame rasta prasmė padeda lengviau ją išgyventi. Netikintysis tokios prasmės neturi, todėl kančia jam atrodo neteisinga ir bevertė. Kitaip sakant – gyvenimas praradęs prasmę yra miręs. Tai yra nebe gyvenimas, bet tiktai buvimas, laukias savo biologinio, gamtinio galo, nes dvasinis žmogiškasis galas jau yra atėjęs.
- Kančia yra vienas iš būdų pažadinti žmogų iš egzistencinio snaudulio. Priminti jam, kad jis nėra iš šio pasaulio. O vienas geriausių būdų tai parodyti iš jo atimti turtą ir kūno sveikatą.
- Buvimas tyloje žmogui suteikia galimybę apmąstyti savo kančią, susivienyti su Dievu ar tiesiog kaupti jėgas. Šalia esančiųjų buvimas labai svarbus, nes savo buvimu, remia ir palaiko kenčiantį ir nusivylusį sunkiu metu.
- Kenčiančiam žmogui svarbu išsakyti savyje glūdinčius jausmus ir emocijas – skundu. Tuo bandant išsakyti savyje susikaupusį per didelį skausmą, o tuo pačiu ir noras sulipdyti iš naujo savo sudužusią būtį.
- Žmogus, visa savo esybe, yra sukurtas bendrystei. Bendrystei su kitu, bendryste su Dievu. Viena svarbiausių bendravimo formų yra kalba. Kalbėdamas žmogus dalinasi savo jausmais, emocijomis, nuomone ir pamąstymais. Tačiau svarbu, kad dialoge dalyvaujančių asmenų nuomonė sutaptų, kadangi nuomonės nesutapimas veda į priešpriešinį santykį ir nepadeda kenčiančiajam išgyventi kančios.
- Kančia padeda žmogui suvokti savo ribotumą. Tai ryškiausia akistata su žmogaus norais, galimybėmis ir Dievo valia. Tai žmogui suteikta galimybė susitaikyti su Dievo didybe ir įžengti į naują santykį su juo.

- Psichologų teigimu, asmuo pats gali susidoroti su kančia, jei turi: tam tikrų asmenybės sąvybių, patirties panašiose išgyvenimuose bei socialinį palaikymą. Tačiau Jobo atvejis yra pavyzdys, kuris parodo, kad kančioje neužtenka vien šių sąvybių. Žmogui padėti suvokti ir išgyventi kančią gali tik ontologinė parama.
- Dvasinis konsultantas, teikdamas pagalbą savo klientui, pirmiausia turi padėti susitaikyti su kančios neišvengiamumu. Po to padėti rasti kančios prasmę, nes tik kančiai tapus prasminga asmuo ima augti dvasiškai.
- Kriziniai kančios įvykiai pasireiškia keliomis fazėmis, kurias galima išvelgti analizuojant Jobo knygą. Poveikio fazėje asmuo savo skundu bando išspręsti pats kančią. Pasidavimo fazėje – asmuo nerandantis kančios kilimo priežasties nei savo nei kitų pamąstymuose, t.y. psichologinėje plotmėje, ieško ontologinės pagalbos. Tvarkymosi stadijoje asmuo suranda ontologinę paramą, kuri paskatina krikščioniškosios asmenybės augimą. Ir galutinėje stadijoje asmuo grįžta į normalų savo vidinį ir išorinį buvimą.
- Dvasinis konsultantas, siekdamas sėkmingos konsultacijos, negali turėti išankstinės nuomonės apie konsultuojamą atvejį. Tai pat turi turėti gebėjimą prisitaikyti prie kiekvieno kliento situacijos ir požiūrio, nepriklausomai nuo to, kokia yra jo nuomonė. Taikant šias dvi geram konsultantui būdingas ypatybes nebūna iššaukiamas nepageidaujamas kliento pasipriešinimas, o sėkmingai sprendžiama kančios problema.

LITERATŪRA

1. Anilionytė L. 1993. Kančios prasmė. Vilnius: Ethos.
2. Batchelor M. 1993. Atsiverčiame Bibliją. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.
3. Benediktas XVI. 2006. Apie tylą ir kontempliaciją. [žiūrėta 2012 04 02]. Prieiga per Internetą <<http://www.lcn.lt/bzinios/bz0621/621pop3.html>>.
4. Benediktas XVI. 2010. Dievas ir pasaulis: krikščionių tikėjimo paslaptys. Vilnius: Alma littera.
5. Benediktas XVI. 2012. Žodžiai ir tyla Jėzaus maldoje. [žiūrėta 2012 04 02]. Prieiga per Internetą <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/78400>>.
6. Beresnevičius G. 1997. Religijotyros įvadas. Vilnius: Aidai.
7. Biolo S. 1988. Žmogus priešais Dievą: filosofijos ir religijos pagrindai. Vilnius: Logos.
8. Brown N. 2004. Dievo ginklai. Šiauliai: Šiaulių vyskupijos ekonomo taryba.
9. Burkus J. 1993. Gaila Minios. Vilnius: Vaga.
10. Camus A. 1993. Rinktiniai esė. Vilnius: Baltos lankos.
11. Carson D. A. 1993. Jobas: paslaptis ir tikėjimas. [žiūrėta 2011 11 20]. Prieiga per Internetą <http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=381>.
12. Carvajal G. L. 2001. Toks yra mūsų tikėjimas. Vilnius: Katalikų pasaulis.
13. Colombero G. 2001. Vidinio išgijimo kelias: kad geriau sutartume su savimi. Vilnius: Katalikų pasaulis.
14. Colombero G. 2004. Nuo žodžių į dialogą. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
15. Dajczer T. 2010. Tikėjimo įžvalgos: dvasingumo teologijos klausimai. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
16. Frankl V. 1968. The Doctor and the Soul. New York: Alfred A. Knopf.
17. Frankl V. 1997. Žmogus ieško prasmės. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
18. Gedutienė R. 2011. Krizių psichologija. Paskaitos. Klaipėda: Klaipėdos universitetas Pedagogikos fakultetas Psichologijos katedra.
19. Grauslys A. 1974. Šviesa tamsoje. Putnam: Krikščionis gyvenime.
20. Grauslys A. 1994. Ieškau tavo veido. Vilnius: Katalikų pasaulis.
21. Greimas B. 1995. Ramybė su Dievu. Šiauliai: Jona.
22. Grigas R. 1993. Rekrūto atsiminimai. Vilnius: Katalikų akademija.
23. Jonas Paulius II. 1984. Salvifici doloris. [žiūrėta 2011 09 18]. Prieiga per Internetą <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/salvifici_doloris.html>.

24. Katalikų Bažnyčios katekizmas. 1996. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla.
25. Kavaliauskas T. 2002. Abraomo tylėjimo ir pasi – tikėjimo reikšmė. Soreno Kierkegaardo interpretacija. [žiūrėta 2011 11 18]. Prieiga per Internetą <<http://www.biblioteka.vpu.lt/zmogusirzodis/PDF/filosofija/2002/kav10-15.pdf>>.
26. Lellote F. 1990. Gyvenimo problemos sprendimas. Kaunas: Šviesa.
27. Lewis C. S. 2006. Kančios problema. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
28. Lietuvių kalbos žodynas. 2005. [žiūrėta 2012 03 19]. Prieiga per Internetą<<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.
29. Maceina A. 1998. Mintys, apmąstymai. Vilnius: Eugrimas.
30. Maceina A. 1997. Jobo drama: žmogiškosios būties apmąstymas. Vilnius: Vyturys.
31. Marčiulaitis A. 2005. Kentėjimų problemos. [žiūrėta 2011 05 13]. Prieiga per Internetą <<http://www.xxiamzius.lt/archyvas/priedai/provita/20050812/2-1.html>>.
32. Martinetti G. 1999. Kodėl aš tikiu?: kaip peržengti vilties namų slenkstį. Vilnius: Logos.
33. Maslow A. H. 1985. The Farther Reaches oh Human Nature. Harmondsworth: Penguin books.
34. Maslow A. H. 2011. Būties psichologija. Vilnius: Vaga.
35. Menis A. 1998. Pamokslai ir pokalbiai. Vilnius: Spauda.
36. Merton T. 2010. Nė vienas žmogus nėra sala. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
37. Navikaitė R. 2005. Egzistencializmo esmė S. Kierkegaardo filosofijoje. [žiūrėta 2012 03 28]. Prieiga per Internetą <http://www.elibrary.lt/resursai/Mokslai/Kolegijos/Kolpingo_kolegija/16.pdf>.
38. Paškus A. 1998. Tikėjimo ir netikėjimo sąlytis šiandien. Kaunas: Aušra.
39. Pažūsienė T. (sud.). 1997. Tėvas Stanislovas: apie meilę ir tarnystę. Vilnius: Margi raštai.
40. Peyron F. Angheben P. 2005. Eucharistija – gyvenimo širdis. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
41. Pilvelis A. 2010. Išmokęs mąstyti išmoksi ir tylėti. [žiūrėta 2012 04 15]. Prieiga per Internetą <<http://www.aidas.lt/lt/pasaulis/article/302-ismokes-tyleti-ismoksi-ir-mastyti>>.
42. Plužek Z. 1996. Pastoracinė psichologija. Vilnius: Amžius.
43. Polukordienė O. K. 2003. Psichologinės krizės ir jų įveikimas. Vilnius: Heksagrama.
44. Polukordienė O. K. 2008. Netekčių psichologija. [žiūrėta 2011 05 11]. Prieiga per Internetą <<http://www.jppc.lt/jppc/admin/spaw2/uploads/files/knygos/NetekciuPsichologija.pdf>>

45. Putinaitė N. 2003. Tikėjimo prieigos. Vilnius: Aidai.
46. Rubšys A. 1984. Raktas į Senąjį Testamentą: Tiltai ar sienos. JAV: Krikščionis gyvenime.
47. Rubšys A. 1998. Šventasis Raštas. [žiūrėta 2011 02 13]. Prieiga per Internetą <http://biblija.lt/index.aspx/lt_vertimai/leidimai/b_rk_k1998/kn_skyriai/>
48. Rubšys A. 2011. Išminties sąjūdis ir raštija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
49. Rugevičius K. 2008. Nuolat mokausi iš gyvenimo. [žiūrėta 2011 05 10]. Prieiga per Internetą <<http://www.asirpsichologija.lt/index.php?kestutis-rugevicius-nuolat-mokausi-is-gyvenimo&category=3&id=80>>.
50. Schaller H. 2002. Ištikimybė savajam keliui. Vilnius: Katalikų pasaulis.
51. Ska J. L. 2012. Senasis testamentas: paaiškintas tiems, kurie apie jį žino mažai arba nieko. Vilniu: Katalikų pasaulio leidiniai.
52. Swiderkowna A. 2001. Pašnekesiai apie Bibliją. Vilnius: Alma littera.
53. Špysas J. 2003. Kančia ir mirtis – o kurgi Dievas? [žiūrėta 2012 01 30]. Prieiga per Internetą <<http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-98.htm>>.
54. Trimakas K. A. 1996. Žmogaus aukščiausi skrydžiai: religinių išgyvenimų psichologija. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisija.
55. Unamuno M. 2003. Apie tragišką žmonių ir tautų gyvenimo jausmą. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
56. Vait E. 2002. Patriarchai ir pranašai. Vilnius: Apyaušris.
57. WüncH H. G. 1996. Dievo ir žmogaus autoritetas. [žiūrėta 2011 04 03]. Prieiga per Internetą <http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=321&Itemid=93>.

SANTRAUKA

Pauštė V. Dvasinės paguodos kančioje be kaltės modelis Jobo knygoje. Dvasinio konsultavimo studijų programos magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas doc. dr. R. Oželis, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2012.– 51 p.

Raktažodžiai: kančia, Jobo knyga, nuodėmė, Dievas, prasmė, tylą, skundas, kalbėjimas, egzistencinė krizė, krizės fazės, Jobo draugai.

Nors modernėja technika, medicina ir kitos mokslo sritys, tačiau nei viena negali sustabdyti kančios (tiek dvasinės, tiek fizinės) egzistavimo. Kančia žmogaus gyvenime yra labai giliai įsišaknijusi ir žmogus negali nuo jos pabėgti ar kitaip jos išvengti. Tokios neišvengiamybės užkluptas žmogus išsigąsta, nes nežino, kodėl kenčia ir kaip tokią skausmingą situaciją greičiau pergyventi. Biblija pateikia atsakymą ieškantiesiems Jobo istorijoje, kuri gali padėti suprasti kančios prasmę sunkią akimirką.

Pirmojoje darbo dalyje pristatoma Jobo knygos apžvalga, jos parašymo kontekstas bei pačio kūrinio struktūra ir turinio pasakojimas.

Antrojoje dalyje analizuojama kančia žmogaus gyvenime, kančios kilmė iš nuodėmės bei išskirtinis Jobo atvejis – kančia kaip išbandymas. Taip pat aptariama kančios prasmė krikščionybėje iš tikinčio į Dievą ir netikinčio pozicijos.

Trečiojoje dalyje smulkiai analizuojami esminiai Jobo knygos epizodai. Tai yra tylą, kaip viena iš guodimo formų, taip pat skundas, kaip savęs atstatymas, dvasinė pagalba pačiam sau. Bei aptariama Jobo pokalbių su draugais ir Dievu reikšmė ir prasmė.

Paskutinėje dalyje pateikiamos psichologinės įžvalgos, kurios pastebėtos analizuojant Jobo kančios atvejį. Lyginama Jobo kančios išgyvenimo eiga su psichologinėmis krizės įveikimo fazėmis. Taip pat apžvelgiami trys esminiai aspektai, kuriuos turėdamas asmuo, anot psichologų, gali savarankiškai išspręsti krizinį įvykį, bei aptariama, kodėl šie aspektai nepadeda išgyvenant egzistencinę kančią. Taip pat šioje dalyje aptariamos Jobo draugų klaidos, kurias jie padarė guosdami kenčiantįjį ir kurių nereikėtų kartoti dvasiniams konsultantams savo darbe.

SUMMARY

Paukste V. Model of spiritual comfort of suffering without guilt in the Book of Job. Spiritual consulting postgraduate degree programs thesis. Thesis tutor doc. dr. R. Ozelis, University of Klaipeda: Klaipeda, 2012. – 51 p.

Keywords: suffering, Book of Job, sin, God, meaning, silence, complaint, talk, existential crisis, crisis phases, Job's friends.

Even though technology, medicine and other scientific areas become more modern, none of these can stop the existence of suffering (both spiritual and physical). Suffering in human life is deeply rooted and human can't escape or otherwise avoid it. Human caught of such inevitability get scared, because he doesn't know why he suffers and how to outlive this painful situation faster. The Bible provides the answer for the seekers in history of Job, which may help to understand the meaning of suffering in a moment of despair.

The first part of thesis presents an overview of Book of Job, it's writing context, structure of the work and content of the story.

The second part analyses suffering of human life, suffering from a sin origins and exceptional case of Job – suffering as a trial. It also discusses the meaning of suffering in Christianity from the side of believer in God and side of irreligious.

The third part is a detailed analysis of essential episodes of the Book of Job. It is a silence, as one of the forms of comfort, also a complaint, as a self-regeneration, spiritual self-help. Overlooking importance and meaning of conversation between Job, his friends and God.

The last part presents the psychological insights, that are observed in the analysis of Job's suffering case. Comparison of Job's suffering survival course with psychological crisis phases. It also gives ant overview of three essential aspects, the person having, according to psychologists, can independently deal with a crisis event, and discusses, why these aspects don't help survive existential suffering. Also in this part subjected mistakes of Job's friends, they made by comforting a sufferer. Mistakes not to be repeated by spiritual advisors in their work.